Контрольный экземпляр

Масс а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 24 МАРТ, 1987 ШУ. ★ № 36 (7382). ★ Мах 3 кеп.

ЯХЬА ДНЕВНИК

ЛаьрхІар кхоачашду

ШийтталагІча пятилетка хьалхарча шин шера план Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача денга кхоачашъяра доккхий декхараш тІайийцад Старогрозненски бурув тохара балхий управлене бурувдеттараша. Уж толамца кхоачашдара йолча социалистически яхье башха-дика толамаш доах цар. Бурув тохара хьалхарча квартала план хІанзлехьа тІехкхоачашъяьй цар. ПланагІа лаьрхІачул совгІа тоха лерхІ цаІи ахи эзар метрал чухьнахьа доацаш дола бурув.

Къахьегама овсарле лакхъяра план 117,3 процент кхоачашъяьй цар. Ваданел совгІа мел теха бурув духьал из лакхъяра чотагІа техад УБР коллективо. Юкъера лаьрхІача хІара станокаца бетта бурув тохара коммерчески сухала шин бетта задани 10,8 процент тІехкхоачашъяьй. Бурув тохарга дІабода мах лохбарах, кхом барен хьурмат дарен режим чІоагІъярах ер шу доладелча денз УБР лаьттан ченаш техкараша пачча-хьалкхенна 306 эзар сом пайда баьб. Из хул заданел совгІа 163 эзар сома маьха.

Къаьстта дика къа а хьегаш, шоаш тІанийца декхараш дикка тІехкхоачащдеш я буровой начальникаш Нетбай Владимир, Яицкий Петр, Шевчук Владимир Иванович, Хайкин Владимир керте латтача бригадай коллективаш. Цар хІара сменагІа нормаш 125—130 процент кхоачашъю. Цудухьа эггара хьалхарчарца рапорт деннад цар бурув тохара укх шера хьалхарча квартала план кхоачашъярах.

Деша дай бац

КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума решенеш вахаре чакх а йоахаш, укх юбилейни шера шоаш тІанийца декхараши деррига чатехнико - экономически хьокхамий пачча-хьалкхен плани тІехкхоачаш а еш, бІубенна ер шу дІадоладаьдар Назрановски трикотажни фабрика болх л о ш а. Цхьабакъда, шин бетта баьча балха итогашка хьежача продукци маьхалъ яккхара план кхоачашъяьяле а, вож мел долча производственни хьокхамех лоархІабаьбац уж. Паччахьалкхен планагІа лаьрхІачул 91 эзар сома маьха кІезигагІа я хьаяь товарни продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра шин бетта задани а 86,9 процент мара кхоачашъяьяц.

Цун керттера бахьан болхлой къахьегами царна юкъера социалистически яхьи во вІаштІехьяккхар. балха ханахи производственни мощностехи бизза пайда ца ийбар, къахьегама дисциплина эсала хилар.

Фабрика шин цехерча ялхайтта бригадах шинне мара кхоачашъяьяц шин бетта задани. ХІанз шоаш тІанийцача декхарех меттел паччахьалкхен планах а лоархІа ца еш я укхаза хІамаш тегарий йийтта бригада коллектив. ХІанзлехьа дукха декхар тІа а дисад царна. Царех я Караджева Дугурхан, Дзейтова Сона, Камурзоева Фатима, Бузуртанова Аза, кхыбараш керте латтача бригадай коллективаш.

ВЕЖАРИЙ ЛАЬТТА

КПСС обкома хьалхара секретарь нов. В. К. Фотеев керте латта Нохч - ГІалгІайчен партийно - боахама делегаци Херсонски областе хиннай 17—20 марта.

Цунна юкъе вар НГІАССР Министрий Совета председатела хьалхара заместитель — республика Госплана председатель А. А. Мальсагов, «Промавтоматика» яхача Іилма - производственни объединене генеральни директор А. А. Опрышко, Веденски района С. Орджоникидзе цІерагІча колхоза председатель А.-Х. А. Хусаинов, СССР 50 шу дизара цІерагІча химзавода оператор З. С. Магомадова.

Халкъий - вежарий интернациональни доттагІал хьахьокхаш хилар Херсонски областа доазон тІа боккхача безамца вІашагІ к х е т а р. Къаьнарча дикача ІаьдалагІа украински къаман костюмаш тІаювхача мехкараша тухсискал духьала дера. Хьаьшашка моаршал хатта баьхкабар партийни, советски органий, общественни организацей, областа къахьегамхой викалаш. Цар цІерагІа дег тІара моаршал хьаттар халкъа депутатий Совета облисполкома председатела М. М. Кушнеренкос.

Херсонски областе йолча хана вай делегацена дайзар экономически, социально-культурни вахар, наьха къахьегама а быта а хьалаш, Херсонщина исторически а еза а моттигаш. Республика викалаш хилар «Херсонски корабелашта» оттадаь памятник долча, укхазара дІадолалу города истори а. «Свобода» яхача майдане В. И. Ленина памятника юхе зизаш дехкар. М. Горьке цІерагІча библиотеке, техникий театре хилар, укхаза яйзар бераща болх бара формаши методаши, царна кхетам. балар. Халкъа эша товараш хьахьокхача областной выставке хьежар областе арахецача культурно-бытовой гІулакхашта, а коакарта эшача товарашка а. Къаьстта теркам тІаззар кемаш деча производственни объединене, боамбе - каьхата комбината, «Октябрь» яхача заводо, кхыча предприятеша арахецача продукце.

Нохч - ГІалгІайчени Херсонщинеи къахьегамхоипта юкъе дохаргдоаца доттагІал долга хьахьокхаш хилар вай делегаце дуккхача къахьегама коллективашца хиннача вІашагІкхетарех.

Бериславски района Калинина цІерагІча совхозе вай республика викалаш хилар хьайбаш леладечарна лаьрхІа яьча социально - бытовой комплексе, боккхача безамца хьажар бытовой гІулакхаш деча пункта, парикмахерске, медицински профилакторе, прачечне, бане - саунас, методически кабинето, столове, тикас болх мишта бу.

Херсонщине хьайбай продукци яккхара цеховой система эггара хьалха юкъейоалаьча «Львовский» совхозе уж хьежар зоотехнически болх вІаштІехьбаккхарга, фу тоадара гІулакх мишта латт, шура яккхара промышленни технологега, Херсонски юртбоахама институтен «Аскания - Нова» яхача Іилма - тохкама институтен Іилманхоищеи специалисташцеи вІаши цхьана гІулакхаш леладара балха опытага. Уж хилар шурий, блоке, доахан деттача цехе, Іаьсий хьалкхедеча цехе, родильни помещене. Совхозий болхлошцеи керттерча специалисташцеи къамаьл дийцар, дагабаьлар, боахам лелабара, хьайбай продукцех дІадодар лохдара ду гІулакхаш дувцаш опыт дІа-хьа ийцар.

Дега йІовхалца тІанийцар делегаци шозза Социалистически Къахьегама Турпалхочо Д. К. Моторне кулгалдеча Кирова цІерагІча колхоза къахьегамхоша.

Делегаци хилар Каховскийи Цюрупинскийи районашка. Из хьажар кхацка хий диллара Коховски система керттерча гІирсашка, «Легендарная тачанка» яха монумент йолча хилар. Городе Цюрупинске Нохч - ГІалгІайчен викалаш хилар целлюлозно - каьхат деча заводе, хьежар цигарча производствага, болхлойи гІулакхерча наьхен къахьегама а быта а хьалашка, санаторно-профилактически медицински дарба дарен гІулакх мишта латт.

ДІайха вІашагІкхетар кийчдаьдар вай республика викалий кемаш хьадеча производственни объединене — Херсонщина кемаш хьадечарца. Хьаьшашта гойтар «Карабел» яхача нах Іеш болча моттигера социально-культурни объекташ, культурно - спортивни комплекса болх бовзийтар, завода технически кабинете, предприяте истори, хьадаьча кемай моделаш йовзийтар. Завода цехашка вай делегацена дайзар Іилма - технически прогрессана, дикагІйолча технологена карагІдаьйнараш, производства механизацеи культуран лакха боарам, «Ле Зуан» яха лихтеровоз хьадар мишта латт.

Предприятега хьежачул тІехьагІа коллектива болхлоща, инженерно - технически болхлоща, гІулакхерча нахаца вІашагІкхетар хилар. Цига къамаьл дир парте Нохч - ГІалгІай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева. Ше къамаьл деш цо белгалдаьккхар, вай республикаи Херсонски областеи къахьегамхой вІашкадоагІаш дукха долга. Эргалонаш яра хьалашка тхона чІоагІа маьхе я Іилма - технически прогресс сихъеча, производства культура лакхъеча, бухсоцщаш хьахулар кхоачашдара социалистически яхь вІаштІехьйоаккхача Херсонщинай кемаш хьадерий, кхыйолча къахьегама коллективай опыт. Цу даькъе маьхе дола хІамаш да тха республике а. Тха къахьегама коллективаша боккхача безамца екъаргья шуца шоай опыт.

Херсонски областнойи Каховски городскойи парте комитеташка аппаратий бехктокхамеча болхлой, партийни актива вай делегаце доакъашхоща вІашагІкхетар хилар. Цига дийцар КПСС XXVII съезда, КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеча, Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара кийчо еча, областе эргалонаш еча Херсонщина партийни организацеша Іоаьча балха опытах, иштта шоашта хетар дІа-хьа аьлар.

Вай делегаци херсонски лаьтта хинна хилара хетаьяр областной музыкальни драматически театре яь Нохч - ГІалгІай АССР-еи Херсонски областеи къахьегамхой интернациональни доттагІала сайре. Цунна юкъе дакъа лоацаш хиннараша безамен дег тІарен моаршал хьаттар вай республикера бахарашка. Украина Компарте Херсонски обкома хьалхарча секретара нов. А. М. Гиренкос, КПСС Нохч - ГІалгІай обкома хьалхарча секретара нов. В. К. Фотеева, «Г. Петровске цІерагІча Херсонски комбайнови завод» яхача производственни объединене электросварщика, Социалистически Къахьегама Турпала нов. И. Ф. Стрийс, Каховски совхоз - техникума механизированни отряда начальника нов. А. И. Кулика, СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода оператора нов. З. С. Магомадовас, кхычар а даь къамаьлаш хетадаь дар вай республикаи Херсонски областеи къахьегамхой традицещца дІаьхий дола 30 шерара истори долаш хьахиннача вежарашхарча гІулакхашта. Районаштеи къахьегача коллективаштеи юкъе хьахиннача доттагІала бувзамий къаьгта дола масалаш кхийлар. Нохч - ГІалгІайчени Херсонски областеи къахьегамхошта юкъера вежарашха цхьана къахьегилга, интернациональни бувзамаш социалистически яхьи дІахо а чІоагІъеи дегІайоалаеи болча безамах диза дар уж дерригаш а. Нов. В. К. Фотеева делегаце члений, вай республика коммунистийи берригача къахьегамхойи цІерагІа гамхошка дІайха моаршал делар, дика мел дар хилар, парте XXVII съезда решенеш кхоачашъеча толамаш дахар ловш ловца баькхар, республике е йолаеннача эргалоний опыт йовзийтар.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето советски халкъага даь Кхайкарал массавар раьза хинна хьал а лоацаш, дІахо а доттагІала вежарашха дола бувзамаш дегІадоаладарахи шийтталагІча пятилетка заданеш толаме кхоачашъяра тІехьарча социалистически яхьахи йола договор йир Нохч - ГІалгІай АССР-еи Херсонски областеи къахьегамхоша.

Массанахьа а, вай делегаши мел хиннача, царга дІайха моаршал хийттар, цар безам мел бар дІахьекхар, Херсонски лаьтта дукха хиннача вІашагІкхетараша, паргІатта даьча къамаьлаша, дагардар дувцаш гуччахьа дагабаларо, хІама довза вІаши болча безамо хьахьеккхар фусамдайи хьаьшийи кхы а айхагІа доттагІала бувзам лоаттабе, каст - кастагІа вІашагІбеттабалеи опыт вІаши дукхагІа йовзийтеи боккха безам хилар.

НГІАССР делегацеца хилар Украина Компарте Херсонски обкома хьалхара секретарь А. М. Гиренкои халкъа депутатий Совета облисполкома председатель М. М. Кушнеренкои.

СУРТА ТІА: Нохч-ГІалгІай делегаци Херсонщине.

Назрановски района № 107 йолча Барсукински хоржамий округе гІоллеи Наурски района № 122 йолча Николаевски хоржамий округе гІоллеи Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара окружной хоржамий комиссей состав чІоагІъярах дола

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

У К А З

«Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета хоржамаш дарах» долча Нохч-ГІалгІай АССР Закона 23, 24, 26 статьяшка хьежжа Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо

соцам бу:

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета хоржамаш дара йола окружной хоржамий комиссеш укх общественни организацей, къахьегама коллективай викалех чІоагІъе:

№ 107 ЙОЛА БАРСУКИНСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГ:

Комиссе председатель:

Тохов ТІоха Мувса — Назрановски районни партийни организацегара;

Комиссе председатела заместитель:

Курнев Іусмана Исраил — Назрановски мельз а в о д а болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Комиссе секретарь:

Евлоев Сосламбика Букаш — Назрановски районни потребительски обществай союзагара;

Комиссе членаш:

Бекова Сосламбика Нина — Барсукински юкъерча школа хьехархой коллективагара;

Ганижева Букари Маржан — Назрановски районни армена, авиацена, флота гІодара йолча Эррига союзни ший лоІамегІарча общества организацегара (СССР ДОСААФ);

Гагиева НаІипа Эсет — НГІАССР моттигерча промышленноста производственно - текстильно - галантерейни объединене филиала болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Дзортова Заьламха Макка — НГІАССР моттигерча промышленноста производственно - текстильни - галантерейни объединене филиала болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Карахоев Іумара Васамбик — Назрановски наькъашта ремонт яра йолча гІишлон управлене болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Сукиев Хьасана Тухан — «Назрановский» совхоза болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Сукиев Хизара Яхьъя — «Назрановский», совхоза болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Умаров Абукара Беслан — № 27 йолча Назрановски городской профессионально-технически училища хьехархой, гІулакхерча наьха, дешархой коллективагара;

Ужахова Ахьмада ПаьтІамат — Назрановски районни бахача наха бытови гІулакх дара йолча производственни объединене болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Ужахова Мухьмада Айшет — Назрановски районни Кагирхой Эррига союзни Ленински Коммунистически Союза организацегара.

№ 122 ЙОЛА НИКОЛАЕВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГ

Комиссе председатель:

Волков Владимир Сергеевич — «Калиновский» винсовхоза болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Комиссе председатела заместитель:

Тисаев Абдулхалим Даниевич — «Красное Знамя» колхоза колхозхошкара;

Комиссе секретарь:

Проскудина Лариса Михайловна — «Калиновский» винсовхоза болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Комиссе членаш:

Бекаева Язират Расуевна — «Красное Знамя» колхоза колхозхошкара;

Бордаков Алексей Иванович — Новотерски юкъерча школа хьехархой коллективагара;

Василихин Валерий Иванович — «Калиновский» винсовхоза болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Ведзижев Ахьмада Борис — «Калиновский» винсовхоза болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Глушко Мария Федоровна — «Красное Знамя» колхоза колхозхошкара;

Дадаева Зухра Шахидовна — «Калиновский» винсовхоза болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Керимова Зара Несиповна — № 1 йолча дІа-хьа лелача механизированни колонна болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Тарарин Алексей Петрович — «Калиновский» винсовхоза болхлой, инженерно-технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара;

Шушкарина Мария Васильевна — «Красное Знамя» колхоза колхозхошкара;

Шурховецкая Нина Васильевна — «Калиновский» винсовхоза болхлой, инженерно - технически болхлой, гІулакхерча наьха коллективагара.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **С. КОЖУХОВСКИИ.**

г. Грозный,
1987 шера, 20 марте.

Кхоачашъяьй квартальни план

— ГІадбаха ба тха хозрасчетни подрядни бригада болхлой, — яхаш, хозахеташ дувц «Красноармейский» совхоза бригадира Исраилов Руслана. — Цун бахьан да денна дош кхоачашдар: ханал хьалха кхоачашъяьй паччахьалкхенга дулх дохкара йола хьалхарча квартала план.

Цул совгІа хьакхарчашта доал делга дикка тоадаьд хьайбаш леладераша, царна дІателача доакъара боарам лакх а ца беш хІара хьайба дозал 127 килограммага дІакхоачадаьд. Из хул планал 17 килограмм, хІаьта соахкарчул 7 килограмм дукхагІа. Мясокомбинате дІачуеннай 2500 хьакха.

Яхье баьннараштa юкъе массаза санна хьалхле лелаю НГІАССР Лакхехьарча Совета депутата, хьакхарч лелаеча Асхабова Мовле, Подлесная Нинас, Поддубная Надеждас, Пономарева Валентинас, кхыбараша.

— ХІанз чуоттаяь латташ 8 эзар гаргга хьакха я тха, — йоах бригадира. — Тхо тешаш да XII-ча пятилетка шин шера план Октябра 70 шу дузача денга оахош кхоачашъергхиларах.

Дика къахьегама толам баьккхаб вежарий Дениевгlар дезала звенос. Цар чуоттадаь кхоабар 400 къона бежан. ЛерттІа гІулакх дар, доакъар нийса телар бахьан долаш задани ханал хьалха кхоачашйир цу подрядни звенос. ХІаьта хІара бежана дозал хилар 420 килограмм.

— ХІара дийнахьа хьайбашта лаьрхІа 300 центнер хьаьна худар кийчду оаха, — аьлар кормоцеха оператора Бацагов Шерипа. — Ханханнахьа из худар хьайбашта дІакхухь тракториста Ш. Дутаева, болхлочо А. Арсановас, кхыбараша. Нагахьа эшаш хуле, кхы а дукхагІа худар хьаде вІаштІехьдаргда тха.

С. БАТАЕВ.

18 АПРЕЛЕ — КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

ДЕРГДАР БЕЛГАЛДАЬД

Дунеи пролетариата баьчча Владимир Ильич Ленин ваь 117 шу дузача ден сийна субботник дара хетаяь собрани хиннай Малгобекски района М. Горьке цІерагІча совхозе.

18 апреле хургдолча Эррига союзни коммунистически субботнике цу совхозе хьинаре къахьегаш хургва 340 человек.

— Хьалха вІалла ца хиннача тайпара къахьегама овсарле лакха йолаш болх бе лерхІаш ба кхаши хьайбаши леладераш, шофераш, инженерно-технически болхлойи гІулакхера нахи, — аьлар совхоза директора Бузуртанов Хьусена.

Цу дезача дийнахьа шоай массазарча моттигашка къахьегаш хургва шиб Іаь совгІа саг. Хьайбаш леладераша дош деннад «цІеча шоаттдийнахьа» шоай доахангара цхьа бІаь килограмм шура дукхагІа яккха.

Гандалоев ТІахІира, Белхароев Идриса, Ваделов Дауда, Богатырев Руслана кулгалдеча отрядий механизатораш хургба ялата лаьрхІа хьажкІаш дІаюш. Механизатораша дош деннад нормагІа дІае йоагІараш 96 гектар йолаш 120 гектара тІа хьажкІаш дІае.

Субботник долча дийнахьа тиша аьшк гулдеш, контора коа, мехотрядий станашка гаьнаш дІайогІаш, кІир тохаш, басар хьокхаш, кхы тІа эша гІулакхаш деш хургва инженерно - технически болхлоехи гІулакхерча нахахи 45 саг.

ЦІей долча дийнахьа болхлоша даьккха 800 сом шийтталагІча пятилетка фонде дІачудала лаьрхІад.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

КХЫ А ОВСАРЕГІА...

В. И. Ленин ваь 117 шу дузача дезача денна хетадаь Эррига союзни коммунистически субботник укх шера 19 апреле дара Москверча хьалха латтача предприятеша дІайолаяь инициатива чІоагІа къоабалъяь хьаллаьцача Нохч - ГІалгІай «Силуэт» яхача производственни объединене болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гІулакхерча наха доккхий декхараш тІанийцад из цІей хьинареча къахьегамца белгалдаккхара. Цу дийнахьа цаІ санна массава а цхьа барт а болаш балха арабала лаьрхІар цар. Эррига союзни коммунистически субботнике дакъа лоацаш хургва 1700 совгІа саг. Царех цаІи ахи эзар болхло шоай массазарча балха моттигашка къахьегама вахте латташ хургва. Вожаш хургба объединене, иштта цун филиалий коашка лостам беш, гаьнаш, кІотаргаш дІайоагІаш, кІираш тохаш, басар хьокхаш.

«ЦІеча шоаттдийнахьа» къахьегама вахте латтараша арахецаргья 58 эзар сома маьха чухьнахьа йоацаш йола тайп - тайпара продукци. Цунах дикка дакъа хургда кхояьча бийдала, материалий чотагІа хьаль. Коммунистически субботник долча дийнахьа кхыча деношкарчул дукха овсарегІа къа а хьегаш, сменни нормаш 125—130 процент кхоачашъе дош деннад объединенерча бІаьш болча болхлоша, хІаьта цхьаболча болхлоша дош деннад цу дезача цІейга биъ бетта план кхоачашъе.

19 апреле къахьегама вахте а латташ хьинар кхо ца деш болх беш болча хІамаш тегараша, трикотажникаша, кхычар лаьрхІад шоаш цу дийнахьа даьккха пхи эзар сом алапи пятилетка фонда юкъедахьа.

Б. КОСТОЕВ.

Нохч - ГІалгІай гІишлон управленера чуйо а г І а ч а СМУ-2 дуккхача гІишлон бригадаша доккхий социалистически декхараш тІанийцад Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача цІейна сийленца накъа а болхаш, шийтталагІча пятилетка хьалхара шин шера задани цу денга кхачалехьа кхоачашъяра. Царех цаІ я А. Чернобаев керте латтача отделочникий бригада коллектив. Ше тІанийцача декхарех тІехдика лоархІаеш хьайоагІа из.

Къаьстта дика болх а беш, яхье хьалха латташ ба цига отделочникаш Л. Мусаева, А. Чадаева, М. Гагаева, М. Каимова, Х. Уздамирова, А. Башаева, кхыбараш.

СУРТА ТІА: (хьалхарча мугІаре аьрдехьара аьттехьа) Л. Мусаева, А. Чадаев, М. Гагаева, шоллагІча мугІаре М. Каимова, Х. Уздамирова, А. Башаева.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЙIаьха яц Ведзижева Iайшета къахьегама биографи. Назранерча трикотажни фабрике хIамаш тега мотористка йолаш цо болх бу ер дикълагIа шу мара дац. Цхьабакъда, цу лоацчача юкъа ше хержа говзал йизза караерзае аьттув баьлар Iайшета. Цо тегаш дола барзкъаш цкъа хьежача кхы тIахьожам боацаш дIаэц ОТК болхлоша.

ДIабахача январь бетта план ханал кхо ди хьалха кхоачашйир хьинар долча болхлочо.

Цо лацхара социалистически декхар тIайийцад пятилетка хьалхарча шин шера план Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача денга кхоачашъе.

СУРТА ТIА: I. Ведзижева.

С. АЛИХАНОВА сурт.

Закона проект ювцаш

КХЫЧА ТАЙПАРА ЙИШ ЯЦ

«Потребитело дIадехараш кхоачашданза яргьяц предприяти; хIаьта уж дизза а ханнахьа а кхоачашдар — хIара къахьегама коллективан керттера маIан а балха норма а». Иштта аьннад Пачхьалкхен предприяте (объединене) хьакъехьарча СССР Закона проекта цхьоалагIча раздела кхоалагIча статья тIа. Тхона, гIишлонхошта бе-башха дац уж дешаш. Малашб потребителаш? Оаха дика цIенош хьалдарга а хьийжа, цар чу баха ховшараш ба тха потребителаш. ХIаьта массаза а дика дой оаха царна лаьрхIа хьалду цIенош? Дац. ХIанзалца баьча тайпара болх бе йиш йоацилга шаьра гу Закона проект йийшачул тIехьагIа.

Тха бригаде къахьегараш йIаьхий балха опыт йола нах ба. Шоаш хьадечох дог а лазаш, Даьхен рузкъа дебаде гIерт уж. Цудухьа чIоагIа новкъа хул тхона болх лерттIа дIа ца бохийташ дола хIамаш нийсделча. Масала, Нохч - ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача Грозненски аьшкбетона изделей заводо лоаттаеча гIишлон материалех нийсса ахаш брак йолаш хул. ХIаьта цу заводо продукци лоаттаеш мел йолча организацех цун потребителаш лархIа ма йоагIий. Из иштта доллаше, цхьаккха хIама гунахьа доацаш санна сатийна Iа завода кулгалхой.

Тхога хаьттача хIанз цу завода администрацегара болх лерттIа бе безилга хаьдда хьадеха деза ха хьакхаьчай. Цудухьа са безам бар Пачхьалкхен предприяте (объединение) хьакъехьарча Закона проекта цхьоалагIча раздела кхоалагIча статья тIа ер дешаш IотIатоха: **«Потребителаш хьашташ ма доагIтIара кхоачаш ца деча предприяте кулгалхой цIенхаштта бехктокхаме оаалба».**

ТIаккха чехка коравоагIаргва бехке вар.

«Эггара хьалха предприяте де дезачох да сага фактора лоархIам лакхбелга, цун къахьегама хьалаш тоаделга, кхоллама чулоацам чIоагIбелга, сага вахара аггара хьалха хиланза даргдоацар а хинна къахьегам дIаотталга Iалашдар», аьннад Закона проекта кхоалагIча раздела 13 статья тIа. ХIаьта миштад тха къахьегама хьалаш. Бытовкаш шийла я, ди юккъа болх ца беш латт кранаш. Тхога шиъ я уж. Кран йоах — болх соц. Иштта хул дукхагIа йолча хана хIара дийнахьа. ТIаккха сага фактор лакхъелгах, наьха къахьегамцара безам лакхбарах дувца эший?

ХIаьта Нохч - ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача механизаце управленеца (УМ-ца) оттадаь декхар да тха комбината. Цу тIа аьннад механизаце управленена шийх оагIорахьара декхар тIаэц мел эшаца подъемни механизмащцей царца болх бара эшача нахацей тхо Iалашдергда, цар хадданза болх белга шоашта дIатIаэц, аьнна. Оттадаьча договорага хьежжа, тха комбината баланса тIара хIара бетта лелаеча техниках доагIа ахча УМ дIахьежаду. Цун механизмаша болх бой а цо бой а тела дезаш да из. Сога хаьттача из нийса дац. Цудухьа цу статья тIа ер дешаш IотIатоха безам бар.

«МоллагIча гIишлон предприяте болх беча механизмаша бокъонца пайда беш цар яьккхача ханах мара ма лулда цар тIа болх беча наха алапи уж механизмаш чуйоагIача подразделенешта дIахьожадеш дола ахчи», аьнна.

Хетаргахьа тIаккха лакхлургья къахьегама овсарле а сага фактора лоархIам а.

Массане а дика кхетаду эргалонаш елга сихдара, КПСС XXVII съездо белгалъяь решенеш кхоачашъяра Законо (из бокъонца дийца а даьнна тIайийцачул тIехьагIа) доккха гIо дергдолга. ХIаьта хIанзарчоа мишта гIулакх? Дукхача гIишлон-монтажни организацей балхашка дIадодар оттабаьча боарамал дуккха а дукхагIа хул. Иштта да из тха комбинате а. ТIаккха малагIча эргалонех дувца йиш я уххаза? Масала, хьаэцаргда вай кхом белген цун чотагIа болх белген. Республика дикагIчарца лоархIаш йолча гIишлон - монтажни бригадах я тха коллектив. ХIаьта тхол дикка тIехьаюсаш йолча комбинатерча цхьайолча бригадаша рапорт деннад шин бетта план дикка тIехкхоачаш а яь, цу юкъа кхоаьча материалашца, бийдалца цхьан дийнахьа болх а баьб аьнна. Из харц да. Цун духтIавала атта моргардоацандаь даь хIама да из. Бокъонца гIулакх техкача дукхагIа йолча объекташка дIадахийтар проектагIа лаьрхIачул дуккха дукхагIа хургда.

Кастта предприяте (объединене) хьакъехьара Закон тIайийцачул тIехьагIа шийн моттиге дIаоттаргда дерригга, яхаш сатувсараш нийса бац. Эргалонаш елга, кхоми хьурмати делга тоалургдац проектировщикаша, гIишлон материалаш арахецараша, гIишлош хьалъераша цхьа барт а болаш къа ца хьеге. ТIаккха мара вIаштIехьдаргдац хано дIадеххача тайпара болх бе.

I. ЦЕЧОЕВ,
Грозненски цIенош деча комбината гIишлонхой бригадир, РСФСР а Нохч - ГIалгIай АССР а заслуженни гIишлонхо.

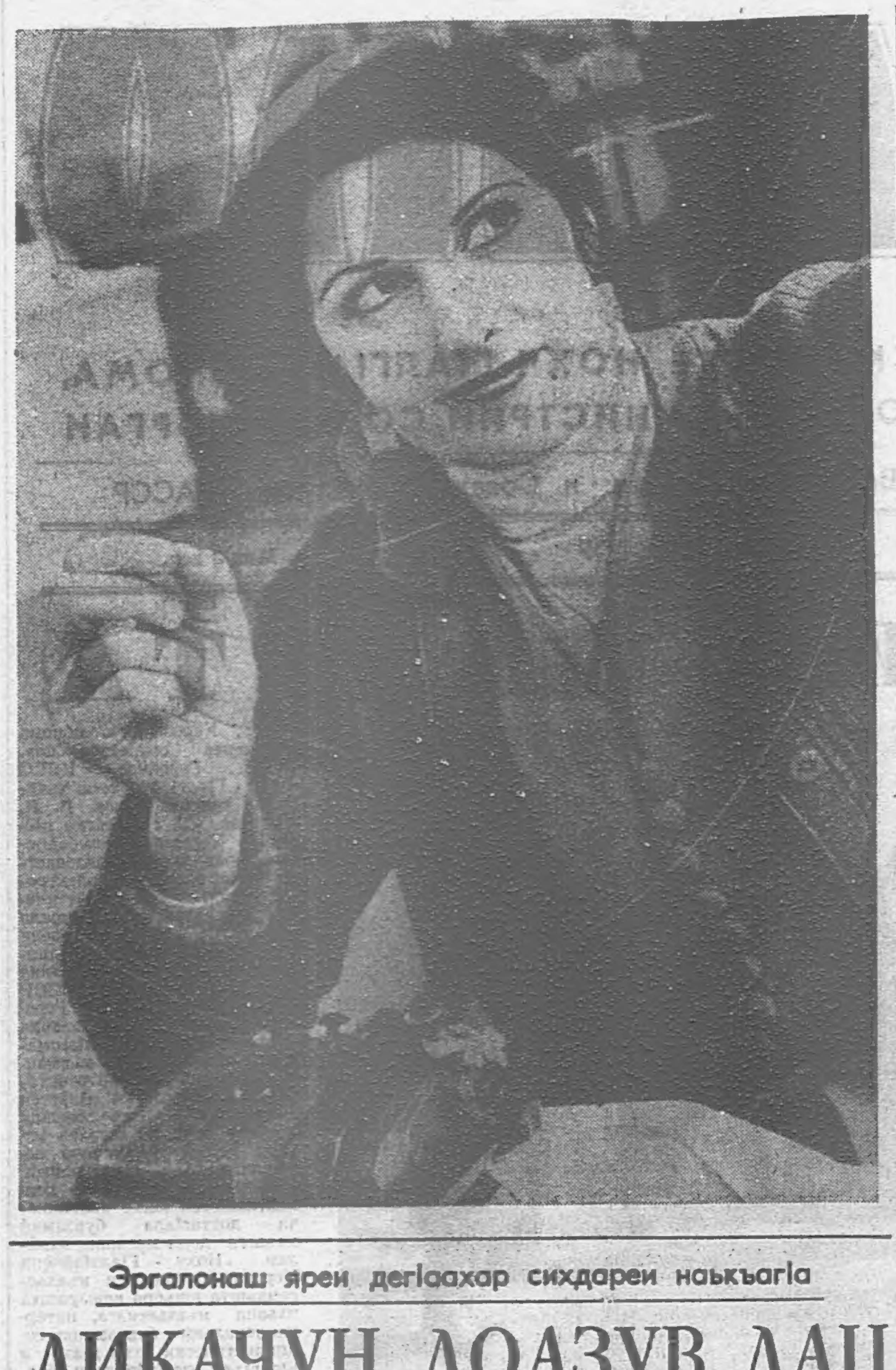

Эргалонаш яреи дегIаахар сихдареи наькъагIа

ДИКАЧУН ДОАЗУВ ДАЦ

Са дувца безам ба тхоай коллективах лаьца. Шн шу совгIа ха мара яьннаяц мехкдаьттацара сийрда продукташ цIенагIа хьакхъоастаяра шоьзлагIа из чакхдоаха процесс кхоачашъеш йола тха установка болх ба йолаенна. Белгалдаккха деза вай мехка цу тайпара комплексаш дукха йоацилга. Цар керттера декхар — дунен стандарташка дIакхоача керда продукташ арахецилга.

ЧIоагIа барт-цхьоагIо йола коллектив я комплексе болх беш яр. ДукхагIа бола нах установка болх бе йолаеннача дийнахьа денз, укказа къахьегаш, чоалхане импортни оборудовани Iомаеш а из проектни низага дIакхоачаеш а ба. Укх шин шера комплексо стабильно болх бу, пачхаьалкхен заданех лоархIаду тхо. «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене чуйоагIача подразделенешта юкъе лелаьча социалистически яхье массехказза призови моттигаш яьхай тха установка. ДIадахача шера массе технико-экономически хьоккамий план кхоачашйир оаха.

Тха толамаш — ерригача йоккхача коллектива котало.

Комплексе хьалхарча дийнахьа денз къахьегаш ва воккхагIа вола оператор, коммунист В. Панченко. Из установке партгрупорг, кагирхой хьехамча ва. Василий Яковлевич бахьанце балха процессаш сиха караерзае вIаштIехьдаьлар оператора гIончий хиннача О. Мельниковайи, Е. Акуловайи. Дукха ха яц царех операторий хинна. Мехкдаьтта чакхдахара режим нийса лелае ховш, бизза бола специалисташ хиннаб царех. Панченко керте латта смена установке дикагIчарех лоархIаш я. Технологически бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьайоагIарех я из дуккхача хана денз.

Дикача дешаща хьоахабе боагIа машинисташ М. Шабалини Ю. Каюшникови. Бизза специалисташ, хьаьнала къахьегамхой. Цар гIулакх дер я Iалаьмате дукха мах бола Чехословаке хьаяь компрессораш. Цар дика караерзаяьй уж.

Дукха кагирхой юкъе болаш коллектив я тха яр. Шоай балхах дика кхеташ, бокккхагIбарий тешам ца боабеш хьабоагIа уж.

Советски Эскаре гIулакх даь ваьлча вера тхо долча къахьега комсомолец Бочкарев Владимир. Оператора говзал сихха кара а ерзаь, визза специалист а волаш къахьегаш ва хIанз из. Цо хьинаре дакъа лоац коллектива общественни вахаре а. Из ва цхьайтталагIча цеха ВЛКСМ бюро секретарь. Коммунисташа бокккха тешам беннаб Бочкаревх. Дукха ха йоаццаш из дIайийцав КПСС членалла.

Белгалдаккха деза установка коллектива гIулакхаш хIанз санна массаза ца хиналга. Уж бокъалгахьа дахара, наьха барт-цхьоагIо чIоагIъеш дукха низи хьинари дIаделар комплекса хьалха хиннача начальника хIанз завода парткома секретара В. Широкорядова.

Владимир Владимирович визза инженер, производства дика организатор, къахьегама коллектива воспитатель ва. Лоаццача хана барт бола коллектив вIашагIтоха таро хилар цун. Цо кулгалдеча хананка чIоагIъелар къахьегама дисциплина, порядок, лакхбелар сменай кулгалхой, машинистий, операторий, технологически оборудованена ремонт еча слесарий бехктокхам. Капитальни текущи ремонт еча хана технологаша, слесараша цхьана уллув дIа а этте болх бу технологически оборудовани тоаяь кийчъеш. Холодильни установкаш цIенъеш, трубопроводашта, задвижкашта ремонт еча дакъалоац.

ХIанз установкана керте латт шийн балхах бокъонца кхеташ вола технолог Г. Якимец.

Технически творчество дегIаяра къаьстта теркам тIабохийт тха коллективе. Шин шера установка болхлоша еннай 30 совгIа рационализаторски предложени, уж тIаерзаяь я технологически процессаш дикагIа хилийтара, мехкдаьттацара сийрда продукташ цIенагIа хьакхъоастаяра.

Толамаш дика да тха. Цхьабакъда, дикала доазув дац. КарагIдаьнначох кхоачам а баь Iе йиш яц тахан. Хадданза лакхъе еза арахецача продукце дикал.

В. ЧИРВА,
Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода ЛЧ-24 яхача установка воккхагIвола оператор.

КЕРДА ЦЕХ

Ер шу доладелча денз «Горскнефть» мехкдаьттеи гази доаккхача управленех «Малгобекнефть» НГДУ йитъалагIа цех йир. Цун кулгалхо хьожавир К. Газиев.

Хьалха хиннача шин цеха коллективех йоккха кхо бригада вIашагIъеллар. Цар коллективаша тIахьожам лоаттабу «Эльдарово» яхача моттиге йолча скважинашта.

Хьинаре къахьийгад укхаза карарча шера хьалхарча шин бетта. Планал совгIа даьккхад 1200 тонн мехкдаьтта. 400 эзар кубометр газ. Кхычарел дикагIа болх беш я Газиев Мурада кулгалду цхьоалагIча бригада коллектив. Цо тIахьожам лоаттабеча 18 скважино дерригача мехкдаьттах 95 процент дар деннад. Из толам баккхара доккха дакъа юкъедихьад къахьегама ветеранаша Волков Михаилеи Зармаев Саварбикеи. Царна тIехьа цу бусаш болх беш ба къонабараш Мерзиев Андии Абозин Владимири.

ХIанз цеха коллектив, ерряга «Малгобекнефть» НГДУ санна, боахама расчетага ялара кийчо еш я. Цу гIулакха лаьрхIа укхаза дIахьош я балха моттигий аттестаци.

М. НАШХОЕВ.

Новкъосто новкъостах

ГIИШЛОНХО

Нохч - ГIалгIай гIишлон управленена чуйоагIача пхелагIча СМУ Хайдаева Тамаре болх бу ткъаьи итт-лагIа шу да. Атта яц цун професси. Мастер я из. Цо кулгалдеш йолча участко хIара бетта задани тIехкхоачашъю. Ший ханнахьа йистейоах объекташ.

Халата Тамара дика организатор хинна Iац. Цо хадданза лакхъю шийн говзал — деша ягIа экономически знаней школе. Из массехаза хийржай заводской райсовета халкъа депутаталла. ЦхьайтталагIча пятилетка ударник я.

Даьхено лакха мах баьб Хайдаевай къахьегама, цунна дуккхаза тийннай управлене сийлен грамоташ, «Социалистически яхье котъяьннар» яха массехк Знак. Дукха ха йоаццаш къахьегама Сийлен кхоалагIча степена орден а еннай цунна..

Участке меттел управлене а сий деши лоархIаши саг я Хайдаева. Из тамаш а яц, 1957 шера ший барайтта шу даьлча денз хадданза цу цхьан управлене, цхьан участке къахьегаш ший низи хьинари ца кходеш хьайоагIарех я из. Мастерий школа яьккхачул тIехьагIа ера из СМУ балха. Цу хана чIоагIа тамаш йора шийла дуккха а бокккхагIбараша а зIамагIбараша а ше аьнначунга ладувгIаш хиларах. ХIаране дувцачунга ладувгIар Тамарас — къаьстта йIаьхий къахьегама опыт йолча болхлошка.

ДагайоагIа цунна ший эггара хьалхара объект а — дешархошта лаьрхIа интернат. ХIаьта цул тIехьагIарча 30 шера дуккха хиннай цу тайпара лоархIаме объекташ цун балха тIа, бакъда из, эггара хьалхара яр цIаккха а йицлургьяц.

Эггара цунна дукхагIа езаенна гIишло я Свердлова улицагIа хьалъяь берий беш. Сиха хьалъяь яьккхар из — ялх бетта.

Ткъаьи итт шерах нийсса ах ха прорабски балха дIаеннарех я Т. Хайдаева. МаIача сага а атта болх бац из, цхьабакъда, цун вахар из болх боацаш мегаш дац. Кхыметтел цIагIарбараш юххьанца раьза бацар цо хержача профессена, тIехьагIа кхетадир цар а Тамаре дерригга вахар цо хержача къахьегама паькъах тийша долга.

Цунца цхьана атта дацар юххьанца. Кхы мел дар дIадаьккхача ялх бера нана ма ярий из, цу тIа кхы дIахо деша а дезар. Болх беше а чаккхъяьккхар политехнически техникума сайрийнара отделени. Мелла хала дале а массанахьа кхоайора: болх бе а, деша а, цIагIарча дезалашка бIарглакха а.

ХIанз-м дезал а боккхий хиннаб. АттагIа да. Бакъда бокккхагIболча виъне гIишлонхой хила безам хиланзар.

— ХIанз школе деша багIача зIамагIча шиннех ховргда-кх гIишлонхой хулий, — яхаш елакъеж Тамари. — Аз-м чIоагIа сатувс цунга.

Н. НИКОЛАЕВА.

Балха бала ца хилча

«Терек» яхача мебельнодахчан хIамаш еча Нохч-ГIалгIай производственни объединенена чуйоагIа Ермоловски филиал укх тIехьарча хана во лоархIаяц ший декхарех. ХIаьта цига арахецача дахчан шолхех яьча плитай дикал дукхагIьча даькъе цунах беттача кIувнах тийша я. ХIана аьлча, из лоархIаме компонент я.

КПСС XXVII съезда цIи лелаеча кIув арахецача цеха задани я хIара бетта 400 тонн из лоархIаме бийдал арахеца. Цхьабакъда цеха болхлой шоай йоккхача къахьегамеи профессиональни опытага диллача из дуккха а дукхагIа арахеца йиш йолаш ба. Цу даькъе укхаза чIоагIа терко ю пайда эцанза йолча чурча таронех.

Иштта дIабахача шин бетта план 23 процент тIехкхоачашйир цеха коллективо: планал совгIа кхы тIа а арахийцар 80 тонн мах бола бийдал.

Балхах лаьца дувцилга оаха дийхар кIув хьабеча цеха йоккхагIа йолча мастерга В. Сухаревайга.

— Тха цех 1963 шера денз болх беш я, — аьлар Валентина Сергеевнас. — Дуккхача хана денз ший производственни декхараш кхоачаши тIехкхоачаши деш хьайоагIа коллектив. Кердача хьисапе — бригадни подрядагIа болх беш я. Наьха алапеш а цунга хьежжа лакха да, хIаьта болхлоех аьлча, дуккхача шерашка денз вIаши барт-цхьоагIо йолаш къахьегаш хьабоагIа ба уж. Производства ветеранех сона белгалбаха ловра кIув лоалабер Т. Усачева, бийдал тIайотташ бола грузчикаш Л. Булатова, Р. Ионкина, М. Аюбова, слесарь В. Хатуев. Цу наха йизза шоай говзал караерзаярал совгIа, уллув къахьегача кагирхошта новкъостал даьд. Цхьабакъда, тха производства техническ оагIонга диллача геттара ледара йолга шоана гуш ма дий.

Из бакъда. Цехе чувоалача наIараштa юххе карбамид чуйолаш массехк бIаь гали улл. Духхьал Iоккхайса тIаьдача лаьтта дада уж. Царех цхьадараш деха а да.

— Иштта лелаярах талхара тIера хул карбамид, тIунал йоацача екъача моттиге лоаттае еза из инструкцега диллача, — яхаш дувц филиала центральни лабораторе начальника А. Тарамова. — Цудухьа из реактора чу Iочуехкачул тIехьагIа дизза сахьат совгIа ха яккхийта еза тIунал дIайоаккхаш. ХIаьта из кхоачамбоацар децаре кхы тIа мел продукци арахецаргьяр.

ГIулакх ма дарра техкачул тIехьагIа гучадоал цехах хьатIа а хетта хьалъяь карбамид лоаттаяра помещени йолга. 7—8 вагон бийдал чуховшшал йоккха я из склад. Цхьабакъда, лостам боацаш, ца эша, дуккхача хана денз пайда ца эцаш лоаттаярах кхера хиннача бийдалах хьалийза я. Мишта кхетаде деза тIаккха: цхьан оагIорахьа — бийдал лоаттае лаьрххIа йола моттиг йолаш я, вокх оагIорахьа — цунах лерттIа пайда эцаш саг вац. Цудухьа гIожагIча тайпара телхаю мах бола бийдал лоаттаяра йола технологически инструкци.

— Цкъа аьнна Iийнадац тхо филиала кулгалхошка складе порядок оттае аьнна, — йоах А. Тарамова, — бакъда оаха дувцачунга лерг хьокхаш саг вац.

Цехе чуваьлча лакха детта латтача галех бIарг кхет, цар новкъарле ю технологически оборудованена тIаккхача. Уж да арара болхлоша кулгашца хьачудаьха карбамид чуйола галеш, укхазара реактора чухеца еза бийдал. ХIара гале дозал 40 килограммага дIакхоачаш а тIех а да. ХIаьта сменах 110 цу тайпара гали шин кхалсаго 50 метр кхоачаш кулгашца дIадахьа дезаш хилча из атта болх а бац, кхерамзлен техника бокъонаш гIожагIча тайпара телхаелга а да.

— Кхалнаьха къахьегам аттача баккхара наIараштa тIагIолла тельфер оттае аьнна предложени еннаяр оаха, — йоах Тарамова, — цхьабакъда оаха дувцар вIалла а ца хозаш санна Iийра кулгалхой, хIаьта из гIулакх бокъалгахьа даьлча мел лакхлургъяр производства культура...

Дукха кхоачамбоацараш да кIув арахецача цехе: бIаргаца юста а юсташ етт хлористи амони, щелоч, уксусни эссенци яха раствораш кIув хьабеча реактора чу. Шиъ мерник-м я укхаза цхьан хана оттаяь, цхьабакъда, уж шаккхе а дукхача хана денз еха тоае езаш я. Цу тайпара бIаргаца юсташ компоненташ еттарах хьахулача бийдала химически процессаш телха моттигаш хул, тIаккха хьахул брак.

Реакторашкара температура юсташи царна тIахьожам лоаттабеши йола аппаратура болх ца беш хиларах кхехкаш йолча чайникага санна бIарг лекха безаш хул реакторашка. ЙIаьхий опыт йолча кIув лоалабечар зийначох кIувнах Iи хьалъаха йолаеча реактора чура температура 45 градус я, кIеззига чIоагIагIа Iи гIетта йолаелча — 90 градус. МоллагIвар шек варгволаш да из масал. ЦIена бакъдар из дале а.

КIув арахецача цехе йоацаш я ший лаборатори. Бакъда лаборанташ а ба, цу гIулакха эша оборудовани а я, царна балха хьалаш-м дац. ЗIамига, баьде дIаверза а хьаверза а йиш йоацача реакторашта юхе моттиг я кулгалхоша лаборатори я аьнна цIи йоаккхар. Цул совгIа кхерамзлен техника бокъонаш а телхаю из бахьанце. Йоккха, сийрда помещени я лаборатори лаьрхIа хьалъяь, бакъда хий чу ца дуллаш, канализаци ца еш вентиляци чу ца юллаш из цIа латта дукха ха я. Из а дика гуш да филиала кулгалхошта. Бакъда гIулакх бокъалгахьа даккхара цар пIелг пIелгах техабац.

Цехе болх беш яц отоплени. Кхыметтел цо болх бича а йовхал чусоцаргьяцар цига, хIана аьлча, доккхий Iургаш доахк тховнах, тIакъовлалуш яц наIараш.

Бытовой хьалаш а дац да веларгволаш. Шийла я бытовкашка, санузлашца Iалашъяьяц уж, еха, тишъенна я барзкъаш леладу шкафаш. Барзкъаш, кога гIирс бокъабе сушилкаш яц.

Во я слесарашкара инструмент. Кхыметтел гонарех йоахка Iержаш кагъенна я, запасной оатхалехи арматура ца хиларахи-м вай дувца а дувцац.

— ЛаьрхIа варгвоацаш дукха заявкаш яда Iалашон отделе, оаха эша инструмент хилийтар дехаш, — яхаш чIоагIа раьза воацаш дувц слесара В. Хатуева, — цхьабакъда хувцалуш хIама дац.

Ермоловски филиала кIув лоалабеча цеха болхлой воча хьалех дувца-м кхы а дуккха дар, бакъда цхьа хIама да кхетаде хала: кулгалхой цхьаккха цар бала боацилга.

Цехера яр санна барт-цхьоагIо йола коллектив лаха хала да. Иштта во хьалаш доллаше а производственни декхараш кхоачашдарал совгIа тIехкхоачаш а ма дой цо. ХIаьта кхоачамбоацараш дIадаьхача гIулакхаш кхы а чIоагIагIа тоадалар кхер - хьогI филиала кулгалхой?

А. ТЕРОЕВ.

КХАЛНАХ СССР-е: БАЛХА ГIУЛАКХАШИ ДЕЗАЛА ГIУЛАКХАШИ

Кхалнаьха эмансипацех дувцача хана дерригача дунен тIа — укхаза юкъера баккхац вай мохк а — карагIдаьннарех дувц дукхагIа, воча оагIонех а ца дувцаш. Цу гIулакха шеко йоаца дикадараш меттел, цхьа ший къаьстта водараш а да. Масала, кхалсаг хIама деш хиларах лаьца.

Кариатидас Атлантаца цхьана «сигле лаьцай».

Къахьегача сфере кхалсага тахан болча лоархIамах дувцаш хоза аьлар публициста Юрий Рюрикова. Ма дарра аьлча, кхалсаг вайцига дер дукха долаш я — къахьегалургдолча ханага кхаьчача кхалнахах 90 процент бараш болх беш (е дешаш) ба, уж болхлоштеи гIулакхерча нахан юкъе аханега кхоач. Дешара боарам лархIа веннача ер факт мара эшац: диплом йолча специалисташта юкъе кхалнаьха «дакъа» 60 процентага кхоач.

Вай ханарча кхалсаго болх ца беш цхьа моттиг йисаяц. Масала, Iилманхошта юкъе 40 процент кхалнах ба. Промышленностерча инженерех — ахаш. ХIаьта лораштеи хьехархоштеи юкъе дукхагIбараш кхалнах ба. Из да эмансипаце даькъе карагIдаьннараш цкъаза проблемаш а хиле дIаотташ хилар. Унахцlено лораелгеи педагогикеи дукхагIча даькъе кхалнаьха отраслеш а хинна дIаэттай, из бахьан долаш гIулакх а дика дац. Укх тIеххьарча шерашка бакъдар аьлча лораш бола маIанах дукхагIа хул, школана реформа еш хиларца дувзаденна гIулакхаш дешше а хьехархой бола маIанах кIезига тIаккхет. Из Iаткъ безарашта кхетам балара: школе дешар хьехарал совгIа сага оамал а хьахул, къаьстта кIаьнкий яр, укхаза хиланза яргйоацаш отт «маIача наьха педагогика».

Кхалнаьха карьера: «лоаман лакхаленаш» хинна Iац.

Вахара ерригача сферашка маIача наха нийса бокъонаш а йолаш дуккха бола кхалнах гIулакха тIарча е общественни карьера лакхача лагIашка кхаьчаб. Масала, КПСС ЦК секретарь Александра Бирюкова е РСФСР Министрий Совета председателя заместитель Евдокия Карпова, Украина президент Валентина Шевченко е Профессиональни Союзий Ерригсоюзни Центральни Совета (ВЦСПС) секретарь Галина Сухорученкова. Кхалнах СССР-а Министрий Советеи союзнии автономнии республикай правительствашкеи дукхайолча бехктокхамерча посташка ба.

Царна юкъе ба индустре тайп - тайпарча доакъой, просвещене, культура, кхыча мехкашцарча гIулакхий, юстице, социальни Iалашон, бытовой гIулаях дара республикански министраш ба. Мехка керттерча законодательни органе — СССР Лакхехьарча Совете — 492 кхалсаг я, е депутатски корпуса кхоалагIа дакъа гаргга. МаIача наха нийсса цар дакъа лоац законаш тIайийдеча, Советски Союз социально - экономически дегIа ахара а пачхаьалкхен бюджета а планаш чIоагIъеча, чурчеи арахьарчеи политика дешаш къоастадеча. Вешта аьлча, цар мехка кхел бахьан жоп лу.

Из дерригга а иштта-м да. Бакъда новкъа хете а, кхыдар дуаца дезаш да: дукха бола кхалнах кулгашца, цкъаза хала а къахьега дезаш ба. Масала, хIанз а кулгашца дукха къахьег торговли санна йолча дукхагIча даькъе кхалнаьха лерхIача сфере, промышленносто тикашка расфасовании доаца товараш дукхагIа лоаттадар бахьан долаш, кIезига дахь контейнерашка товараш а. Уж хIамаш дIадахара бола никъ цаI мара бац, производствана автоматизаци механизаци елга. Укх пятилетке чIоагIа кIезигбе лерхI кулгашцара къахьегам, хIаьта 2000 шу тIакхоачаш 15—20 процент мара ца буташ кIезигбергба из. Кулгашца къахьегачара мукъабовлийтаргба миллионаш бола кхалнахи маIанахи. Укх тIеххьарча шерашка дукхача даькъе кхалнаха цар физиологически башхалонаш бахьан долаш магийтанзар халачеи зенерчеи профессей балхаш де. Кхалсага вахаре балхо йоккха моттиг лоац. Цун цхьан ханча берашка хьажа, царна кхетам бала, цIагIара дезараш де деза.

Мишта къоастаергья «шолха гIулакх дара» проблема

Цох лаьца дуккхачар дувц. Цхьаннеша йоах маIача наха цIагIарча боахаме гIулакхаш деча доккха дакъа лаца деза. Вокхарна бакъахьа хет маIача саго арахьа болх а беш, кхалсаг цIагIа, дезале хьожаш хилча (дукхагIча кхалнаха из хьал ца доацаш хилар). Вешта аьлча из дош хIара дезало ший таронашка хьежжа, шийна хеттача тайпара къоастаду. Хетаргахьа укхаза хатта доагIа общесвагара малагIа новкъостал кхачарга догдоах цо, аьнна.

Болх беш йолча берий нанна бокъо лу шийна паргIатагIа хургйолча тайпарча графикагIа болх бе е кIезагIа — масала, бIарччача дийнахьа бIарччача кIирагIа боацаш болх бе. Из деш цун хIара шера мах а лургболаш отпуск, е ше бер цамогаш долаш цхьан юкъа къахьегалургдоацаш хиларагIа доагIа пособи эцара бокъо дIаялац.

Пачхаьалкхе гIерт кхалсага цIагIара де дезараш а аттача даха. Быта служба мехка хIанз а дикагIа хила йоагIаш яр, из тоаяра тахан къаьстта теркам тIабохийт. Къаьстта аьлча, хIанзара пятилетка чакхйоалаш бытовой гIулакхаш шозза дукхагIа де лерхI. Болх беш бола кхалнах «ха тоъац», «кIаьдлу» яхаш Iокадаш хул. Уж лоткъамаш дIадахара молхаш-м атта я аьнна хетадоагIа: дезалерча наха цхьатарра шоашта доагIар хьадар. Укхаза ма дарра дIаала деза: дукха бола моарош чIоагIа юстарбувл хIара дийнахьа нийслу де дезараш дара. Цу тIа гIолла цIагIа халахетараш, довдаш хул, цкъаза мари сесаги къасташ:

Тахан хIана къест мари сесаги?

Цхьан мотива-м хIанззе а цIи яьккхай. Бакъда, хIара хIаман ший къаьстта бахьан да. ХIаьта мари сесаги вIашагIкъастара гIулакх дукхагIча даькъе кхалнаха дIадоладу. Материальни Iалашхинна болаш, образовани йолаш, балха тIа дика лоархIаш хилар бахьан долаш цар тIехь-тIехьа дукхагIа цIагIара доал бе долл. Истий гIерт кIезигагIа дале а духовни хьакъехьа шоай моарош шоашта нийса хилийта. (Уйла тIайодаш ба социологаша баьккха зем: «геттара дукха де дезараш долаш» бале а кхалнах маIача нахал дукхагIа кинон театрен, выставкашкеи концерташкеи хул). Эггара дукхагIа белгалдаккха доагIа: исташа лац моарош спиртни мала раштa тIакхувш хилар. Мари сесаги къастара бахьанех ахаш уж лерхI цар — цкъаза кхы доккхагIа зулам а цох доал. Цудухьа дукхагIболча кхалнаха могаду корта бохабеча маларашта духьала къовсам лоаттабара меттел из цIендаь дIадаккхара а хIанз вай пачхаьалкхено деш дола гIулакхаш. Уж гIулакхаш дезала вахаре мишта хургда хьадда статистически дувца хIанз а хьалха да. ХIаьта а тешшаме ала мегаргда корта бохабу малар дIадаккхаро дезал чIоагIбергба, аьнна: мари сесаги къастар кIезигагIа хургда, дикагIа кхетам бала йиш хургья бераштa, кIезигагIа хургба цхьаь буса кхалнах.

Елена КОТЛЯРСКАЯ, (АПН).

КХАШКА — КЕРДА ТЕХНИКА

«Гикаловское» яхача производственни объединене болхлоша кхашка араяьккхай ялаташ дIадувш йола техника. ХIаьта массаза лелаяьча селлкашца цхьана болх беш я «СПР-6» яха керда агрегат а.

— Ялаташ дIадувш йола йоккха агрегат я «СПР-6» яха селлка, — йоах подрядни коллектива звеньевойс Хазаев Усаймана. — Из оаха «Т-150 К» яхача трактора тIехьайийза лелаю. Цхьан сахьата 6 гектара тIа ялаташ дIадув цо. ХIаьта изза-

Кердача техникана лакхара оценка лу опытни станце Iилман хьакъехьа волча директора заместителa Иван Моисеевич Анчербака, объединене керттерча инженера Виктор Васильевич Примакова, кхыча специалисташа.

Лоаццача хана механизатораша дIабийнаб кен, горох, дуккхача шерашка хьатIаювла буц 1100 гектара тIа. ХIаьта цунца цхьана кхашка макхаш доах цар, культиваци ю, зяба планировка ю, минеральни удобренеш ехх. Юххьанца хIара гектара тIа 100 килограмм боарам болаш суперфосфат ехх.

М. ХАМЗАЕВ.

Хьалкхебе патриоташ-интернационалисташ

КЕРДАДАРАШ ЮКЪЕКХУВЛАШ

Даьр дувца зама яц ер. Цудухьа, оахоша хIанзалца даьр а де дезар а дувцаргда аз. ХIаьта динза дисар кIезига а дац.

Дукха ха йоаццаш хиннача областной партийни организаце актива собране аьлар:

«Ира а долаш дусаш да республике дина хьал, национализм, кхааш ийдар, спекуляци, къахьеганза йолча доходех баха гIертар санна йола антиподаш гучаюовлаш моттигаш нийсъялар».

Нийса аьнна дешаш да уж. Кагирхошта Iилма-материалистически кхетам балара де мел дезар дац оаха а.

Назрановски районе атеизма 5 совети «Атеист» яха 23 клуби вIашагIъеллай. ХIара школе арахец «Къона атеист» яха пенгазет. Кагирхой дина влиянех лорабара тIеххьарча хана беча балхах хьахулар белггала гуш да тахан. Дикка кIезигбеннаб дина обрядашта юкъе дакъа лоацараш. ХIаьта а цох тоъам баь Iе йиш йолаш дац гIулакх. Таханарча дийнахьа районе эзар гаргга саг ва мурдашта юкъе лелаш, пхи молла ва ди кхайкабеш, кIезиглац регистраци а йоацаш лелаш йола дина объединенеш.

Комсомоле хьаэцача хIара сага хов дина ширдаьннача гIулакхашца машар боацаш къовсам лоаттабе безилга. Цу гIулакха кIоаргга знанеш эш, нах тешабе, шийна тIехьабаха ховш хила веза кхувш боагIараштa марксистско-ленински кхетам луш вар. Иштта болх вIаштIехьбаккхара хадданза йоакхо еш хила еза комсомола комитеташ. Цхьабакъда, техкача гучадоал дукхача комсомольски организацеша атеистически болх ледара лелабелга, цу даькъе дукха формализм йолга. Планашка хьежача де лерхIараш дукха да, белгалъяьхай тайп-тайпара мероприятеш. Кхоачашйой уж? Царех дукхагIъяраш каьхата тIа юс. Планаш хоадам болаш яц, белгалдаьккхадац мича хана фу де деза. «ХIара бетта», «ХIара квартала», хадданза яха дешаш да дукхагIдараш. Цу тайпарча «мероприятех» кIезига пайда боал. Цхьаккха саг цхьаккха хIаман жоп дала оттавац цар.

Атеистически болх ледара лелабарах эггара хьалха бехк баккха боагIа комсомола комитетех, райкома аппарата болхлоех. Чакхдаьннача шера ВЛКСМ райкома секретарех, бехктокхамеча болхлоех цхьа саг хиннавац комсомольски организацешка, кагирхошта, комсомольцашта атеистически темах цхьа лекци йийшаяц. Бакъдар аьлча, берригa а комсомольски болхлой, пропагандисташ шоаш а кийча бац Iилма-атеистически болх бе. Кагирхошта марксистско-ленински кхетам лулга тоадара дукха да тха уйла е езаш. Дина влиянех кагирхой кIалхара боахаргбола дикагIйола формаш тахка а техка, каралаца еза. Ха деза хьанца фу дувца деза, лекце, къаьсткъаьста беча балхо, беседаша малагIа пайда лу.

Балха ха чакхъяьлча комсомола болх йистебала йиш яц. Кагирхой балха боацача хана дукхагIа йоакхо е еза цар. Халахете а тахан из деш дац. Бийсана юрташка, городе бIаргаго йиш я шоаш фу дерг да ца ховш, дер дайна лела кагирхой. Молаш хул уж, гIаьленаш увз, болаш ба наркоманаш, общественни правопорядок телхаеш моттигаш нийслу. Цу тайпара негативни явленеш дIаяхара эггара хьалха оарцагIъяла декхарийла я комсомольски организацеш. Кагирхой мукъа ха йолча хана фу деш ба ховргдац хIанз санна болх бой. Гуш да комсомоло шийй болх аргабаьккха тоабе безилга, кагирхоша салоIилга вIаштIехьдаккхара керда формаш лаха езилга. Кхувш боагIарий сакхетам лакхбергболаш хила еза вай чакхйоаха сайренаш, дискотекаш, кхыйола мероприятеш. Тахан иштта дац из. ХIаьта кхы а чIоагIагIа цецвоаккхаш да цхьайолча школай директораша леладер. Садайна даьлча чIегаш а техе дIакъовл школаш, салоIа сайренаш, дискотекаш, кхыйола массовни мероприятеш чакхъяхийтац. Юрта клуб, салоIа, кердадар ха кхы моттиг ца хилча фу де дезаш да иштта диса бераш, кагирхой. Царех цхьабараш мурдашта юкъе нийсбалара эггара хьалха бехке вай да. Каьхата тIа язду еррал мероприятеш чакхъяьхай, царна юкъе дакъа лоацаш иззал саг хиннав, аьле. ХIаьта техкача кагирхой сакхетам лакхбара корта а болаш даь хайра хIама хилац. Из да эггара кхерамегIа дар.

Кагирхошта идейни кхетам балара лоархIаме моттиг дIалоац комсомольски политпросвещене. Цига дешаш ва районера, 348 кагирхо, цул совгIа къона барех ялх бIаь гаргга саг чулаьцав партийни просвещене а экономически образоване а системас. Мишта чакхъювл уж занятеш? Цох хIама ала йиш йолаш бац комсомола райкома бехктокхаме болхлой, кIета чакхъювл уж занятеш? ВЛКСМ райкома пропагандаи агитацеи, культмассовни балха отдело тесса дитад из гIулакх. Цун бехкагIа кагирхой дукха а проблемаш къоаста ца еш юс.

Политпросвещене системе деррига деце а дукхагIдар тийша да пропагандистах. Наьха безам тIабодаш, пайда эцаш занятеш чакхйоах пропагандисташа М. Гиреева («Электроинструмент» завод), У. Мислаурова («Назрановский» совхоз) Ю. Шадиева, Я. Местоева (трикотажни фабрика). Халахете а, кIезига ба тха цу тайпара бола пропагандисташ. Цул совгIа, дикагIа болчар опыт а дIайоаржаяц, цох пайда эцац.

Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш тхоай балха тIа долга ховш да тхо. Таханарча хано дIа ма деххара болх тоабе дага ба ВЛКСМ райкома а юккъанцарча комсомольски организацей а болхлой.

М. ИНАРКИЕВ,
ВЛКСМ Назрановски райкома хьалхара секретарь.

Къахьегама ресурсаш: мишта пайда эц царех

ХУВЦАДЕННА ХIАМА ДАЦ

ЦКЪА ЯЗДАЬЧОХ ЦIАЬКХА А

Соахка 13 октябра «Инцъялийта юрт» яха статья араьлар «Сердало» газета тIа. Цу тIа дувцар Сунженски района Галашка болх кьабе моттиг йоацаш дукха нах хиларах, цига бахача наьха социально-бытовой хьалаш вIаштIехьдахара деш лоадама хIама ца хиларах. Цу статьяна жоп луш Сунженски райисполкомера редакцега укх тайпара каьхат дера:

«Инцъялийта юрт» яхача корреспонденце тIа дувцар бакъда. Ерригача районе санна, Галашка болх бе моттиг йоацаш дукха нах ба. Бытовой гIулакхаш делга, районе юкъера лаьрхIача долчул лохагIа да. ХIанз районе, республике санна, дукха мероприятеш чакхйоах наха кьабе болх хилийтара тIаерзаяь. Иштта, Галашка укх шера кхы тIа а 200—250 саг балха дIанийсве йиш хургья: 40—50 саг Мужечарча хIамаш тегача цехе шоллагIа смена йича, «Ассинский» совхозе — 70—80 саг, Галашка хьалъеча кирпишкий заводе — 30 саг, санаторно-хьун школа хьайийллача — 40 саг, Орджоникидзе цIерагIча колхозе тхьамка кхедеча — 30—40 саг, кога гIирс тоабу моттиг, парикмахерски хьайийллача — 3 саг.

Цу жопах кхоачам а ца беш, (хIаьта раьза хила а кхоачам бе а бахьан а дацар, хIана аьлча 200—250 саг балха дIанийсвича а, болх хьабе моттиг йоацаш кIезигагIа вале кхы а 800—850 саг вусандаь), статья кепатехачул тIехьагIа дIабахача пхе бетта цу юрта фу хувцаденнад, райисполкомо яхар мишта чакхдоакх хьажа дахар тхо шозлагIа.

Цу дешай хьакъехьа юрта Совета исполкома председателца Арчхоев Исраилаца, секретараца Точиев Хьусенаца, юрта Совета депутатаца Хашиева Раяца къамаьл хилар. Цар иштта дийцар.

1984 шера сентябрь бетта НГIАССР Министрий Совето тIанийцача соцамах, 80 моттиг йола санаторно-хьун школа соахка яь яьккха хила езаш яр. Цхьабакъда, из хьалъеш мара яц. ХIанз санна мара гIулакх дIа ца доде, кхы а массехк шу дезаргда из яь яккхара.

1961 шера Галашка бани хьалъе йолаяьяр. Хийн электричествон хьатIайоалае мара ца дезаш кийча яр из. Цхьабакъда, юрт Сунженски районах дIатехачул тIехьагIа балхаш юхасоцадир. Цул тIехьагIа массехк шу даьлча мукхйина хIалакьхилар цу чу лаьтта оборудовани, Iохерца доладелар пенаш. Бани хьалъелгах гIулакх хургдоацилга хайча, цу чу хIамаш тегара цех хьаелла лаьрхIар дукха ха йоаццаш. Цунна лаьрхIа помещени толльй. Цхьабакъда, хIамаш тегара цех хьа маца елларгъя ховш дац. Из дош къоастадалехьа гIишло юха а тишъяла мегаш я.

Шера 3—4 миллион кирпишк арахецара лаьрхIа йолча цеха гIишлош дукха хIама ца эшаш яь яьхай. Цхьабакъда, цига дIаоттае оборудовани йоацаш гIулакх сецад. Из кораялехьа, цхьан хана банена хиннар хилар кхерам ба цига а.

ЦIагIа эшар де хий доацаш а чIоагIа хала хьувз Галашка баха нах. ХIаьта цу юрта из диллара а, лакхе белгалдаьккха хиннача тайпара, санаторно-хьун школана хьатIадоаладара а проектно-сметни документаци мара оттаьяц хIанз а. Цхьабакъда, хьалха ца хиннараш даьд. Из болх чакхбаккхара «Грозгипросельхозстрой» института 12 эзар сом хьакъоастадаьд. Хий диллара мел, малагIа балхаш чакхдаха деза, фу аш хьожаш цу института викал Захаревич Виктор Федорович хиннав цу юрта дукха ха йоаццаш. ГIулакх меттахьа даргхиларах теша лов.

Хьалха, Первомайски район йолча хана, лерттIа болх беш йола телефонаш латтар юрта школашка, больнице, колхоза правлене, кхыча учрежденешкеи предприятешкен. БархI шу хьалха лаьрхIа проект а оттаяь, керда хIанзара телефонаш оттае соцам бир районе. Цу гIулакха Орджоникидзе цIерагIча колхозо 70 эзар сом хьакъоастадир. Цхьабакъда, къаьнаяраш дIа а яьха, кердаяраш оттаьчул тIехьагIа гIулакх геттара телхар. Юрта Совета исполкомен почтеи мара болх беш цхьа телефон яц цу юрта!

Колхоза правленеи больницеи раци оттаьй. Цун а районаца мара бувзам лоаттабе йиш яц.

— Ийнкха йолча хана лерттIа болх бу цо, — йоах цигарча больницерча лоро В. А. Караева. — Цхьабакъда дохк доаллача хана цу чу гIолла хьахозаш хIама хилац. Иштача хана районаца бувзам боацаш дус. ХIаьта саг хала цамогаш хилча, из машинаца районе дIавига кхераме доландаь, тха больнице цунна операци е, кхы тайпа дарба де лакха квалификаци йола лор веха везаш, дефицитни йола молхаш эшаш ма хулий. Цунах долчох районни больнице хоам бе а цун болхлошца тхоай коллегашца дагадала а йиш хилац. Хало лов хий доацаш а. Больнице къаьстта лоархIаме дар — хадданза цIено лоаттае йиш хилац из бахьан долаш.

ЛурчогIа пхийтталагIча ноябре № 348 йолча райисполкома решенех, дIададахача шера цхьоалагIа январь хьатIаккхоачаш Галашка 150 телефон болх беш хилийта декхарийла ваьвар района бувзама отделене начальник И. А. Горьков. Из решени кхоачаш ца еш йисар.

Болх беш йолчох санна колхозо хIара бетта ахча телаш дале а, диълагIа шу да радно «мотт» сеца.

Хьалха, Первомайски район йолча хана, дукха тайп-тайпара организацеш, предприятеш яр Эса чIожа гIолла хьалъухкача юрташка. Масала, Галашка хьу, слюда яха минерал чакхйоаккха, пазата дийза барзкъаш деш, хьунашкара сом бокъабеш цехаш, пекарни, кхыяраш. Цига болх беш кхо бIаь гаргга саг вар. Цхьабакъда, район дIаяьнкхача дIаяьхар уж. Царна метта кхыяраш хьаергья яхаш хабараш дувца ткъаьх шу да.

Галашка бахача наха шоай бешамашкара чуийцачул тIехьагIа, дIабала а бокъабе а моттиг йоацаш итташ тонн сом бов хIара шера. Соахка къаьстта а дукха хIалакьхилар из. Иштта нийсделар Эса чIожа ядача кхыча юрташка а. Е паччахьалкхенна а е наха а пайда боацаш изза рузкъа доадар эхь да. Района консервни заводий, потребсоюза заготовителаш фу деш ба хац.

Парте, правительства мога а деш хьалхадоаккхача тайп-тайпара, наьха бешамашкара чуийцача сомал совгIа, хьунашка гулбаьр чакхбаккхара, дулха хьайбаш кхабара кооперативаш вIашагIйохкара хьакъехьа уйла е еза моттигерча колхоза правлене, юрта Совета исполкомо. Царна новкъостал де деза района кулгалхоша а. Общественно-пайданеча балха дукхагIа нах юкъеоза йиш хулийтаргья цу гIулакхо.

— Эса чIожа баха нах балха дIанийсбе йиш хургьяр, Наьсаре, республика кхыча юрташка санна, Галашка е цунна юххе йоккха промышленни предприяти хьайоре. Йиш яц-хьогI на де? Ма йоккха паргIато лургьяр цу гIулакхо, — аьлар тIеххьара Арчхоев Исраила.

М. ХАМАТХАНОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

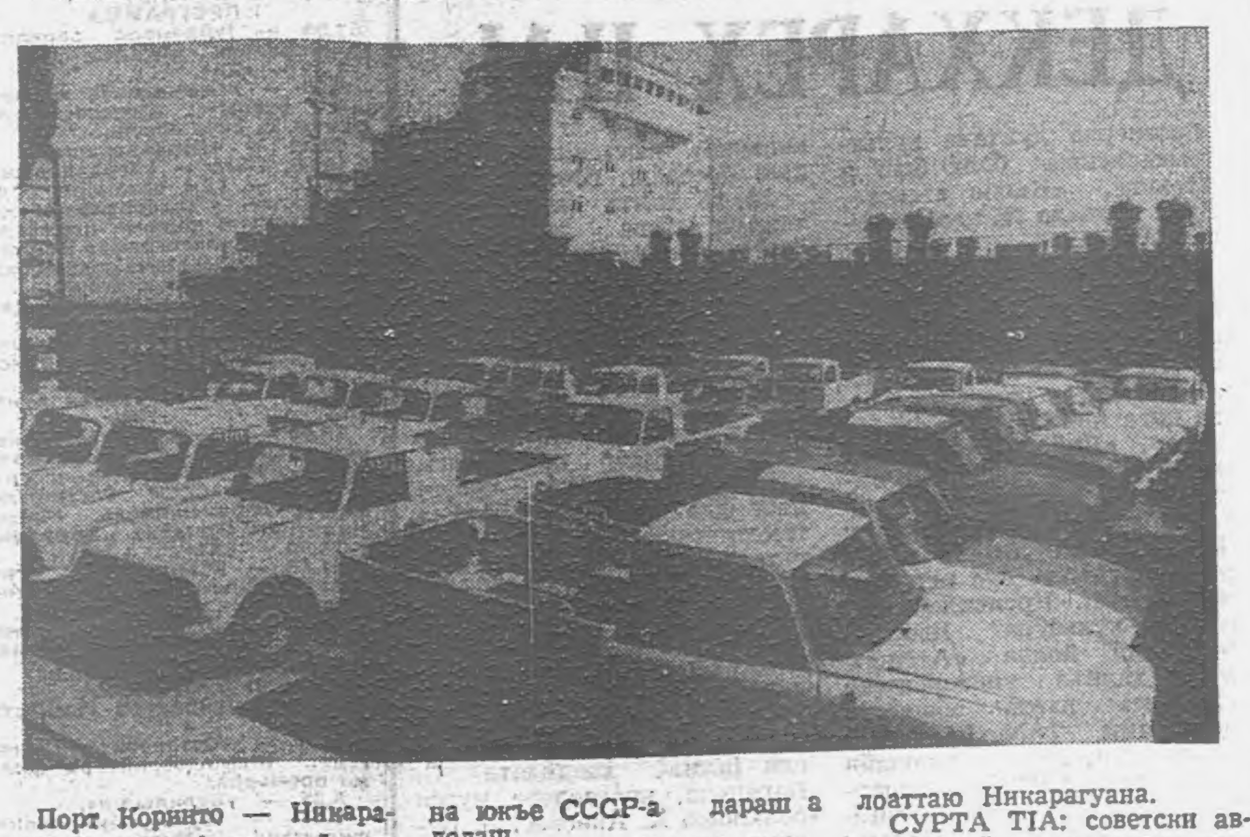

Порт Коринто — Никарагуа керттера форда наIараш я. Цун кIоаргача причалашта хьатIаух дунен тIарча тайп-тайпарча мехкий кемаш, царна юкъе СССР-а дараш а долаш.

Советски Союзо вежарий новкъостал ду къонача республикана, мехка халкъа боахама эшаш йола техника лоаттаю Никарагуана.

СУРТА ТIА: советски автомобилий керда парти хьакхаьчай Никарагуа.

А. КУРГУЗОВА сурт. (ТАСС).

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

БОКЪОНЦА БОЛА АЬТТУВ

«Советаша дерригача дунен халкъий теркам иоашта тIаэзаб», — цу тайпара тамашийна мукIарал а деш къамаьл даьд укх деношка Юсиа яхача США информационни агентства директора Чарльз Уика. Цу официальни Вашингтонага саготдайташ йолча явлене бахьан санна белгалдаьккхад пропагандистски ведомствана керте латтачо, ядерни герз дIадаккхара даькъе, советски кулгалхоша низаш оарцагIдахар, эггара хьалха Европера ракетно-ядерни герз дIадаккхара хьакъехьара тIеххьарча хана енна предложени а йолаш.

Бокъонца да а да из иштта, нагахьа санна Европе машар лоаттабара тIехьа эггара хьалха яьча бIаьстан выступленей географи дайзача, кхетаде хала дац дунен тIара ядерни арсеналаш радикально кIезигъяра программана духьала бараш саготдеш хIанаб. ТIеххьарча кIиракша Испане, Голланде, Бельге, ФРГ, Норвеге, кхыча мехкашка вахара йола бокъо лораяра тIехьа болча дукхача наьха манифестацеш хиннай. Атомни герза духьаларча гIулакхий Фламандски комитет укх деношка американски ткъамаш дола ракеташ араяхара тIехьарча къовсама Бельге баха нах оарцагIбахара къамий юкъара кампани йоаржаеш я. Цу организацена керте латтараша хоам баь ма хиллара, кампани толаме дIайолаеннай, хIаьта из дашха доагIаш а да гаьна кхетар юкъерча боараме долча ракетий даькъе керда советски инициатива бахьан долаш хьахиннача герзаш дIадахара йола соглашенеш яра бокъонца болча аьттонца.

Итташ эзараш наха дакъа лаьцад тIеххьарча эггара йоккхагIъярех йолча город Торрехона, США тIема база йолча яьча испански машара тIехьа бараша яь марш. Цу манифестаце массови характер йоашхаш, Испане компарте Генеральни секретара Херардо Иглесиаса аьннад, цунна гIо даьр «ядерни герзий проблема къоастаяра, ядерни кхерамах адамий цивилизаци кIалхаръяккхара йолча майрача а бIубенна йолча а Советски Союза инициатива».

Март юкъе кхаьчача хана малхбузенгермански городе Билефельде хиннай 50 мехкара 500 эзар совгIа Iилманхой чубоагIаш йолча Iилман болхлой Дунен халкъашта юкъерча федераце герзаш дIадахара йолча комитета заседани. Цига дакъа лоацаш хиннараш тIехьа хиннаб керда уйла чIоагIъеча массе а оагIорахьара гIо дара, ядерни арсеналаш кIезигъяран дIаяхаран тIехьа леррагIа къовсам лоаттабара.

ТIаккха фу йоах Вашингтоно? Хала хете а, американски столицера хIана укх сахьате цхьа сигнал хьакхаьчаяц, советски машара инициативашта сихха а конструктивно а жоп дала рейгановски администраци кийча йолга хьахойташ.

Дукха ха йоаццаш норвежски столицера дIайолаеннай дунен халкъашта юкъера «машара мисси» — дукхача деношка хургйола дукхача мехкашкарча берий турне. Цун инициатор я «Бераш машар хьакхолл араш да» яха дунен халкъашта юкъера организаци. Цунца дувзаденна американски писательницас Патриция Монтадона аьннад: «Берашта машар — из иштта хила доагIаш хIама да, цу хьакъехьа бокккхагIбараша царгара хьаэца хIама долаш да».

ЦIЕНА ЙОЛАШ НИТА КОСМОС

23 марта дийъ шу дуз «стратегически оборона дакъера инициатива» ше дIайолаярах президента Р. Рейгана конгрессага дIахайтача дийнахьа денз. Из «седкъашкарча тIемай» программа тIаэцарца дукха а итташ шераш хьалхагIа доккха рузкъа Iалашден Советски Союза хьалхашка тIема совле яккхен лаьрхIача тIема-промышленни комплексои ультраправи реакцеи котало яьккхар.

«Шпигель» яхача малхбузенгермански журнала деча тешалах, дукха ха яр Пентагон космосе кхача гIерта, нагахьа санна «Лаьттана гонахьара моттигаш лазерни герзаца кийчъяьча космически станцей новкъосталца духхьаларен, сихен, тешамен доал каралаца а дерригача тIема низашта тIахьожам лелабе а» шийй вIаштIехьдаргда аьнна хеташ. Кхыча дешаща аьлча, белгалдоаккх журнало, космоса милитаризаци яра программо «цхьа никъ лех — дуне шийна карадерзаделга».

Рейгановски программа кхоачашъелга цу дерригача шерашка сихача темпашца дIахьош хиннад. Кхоачам ба цхьа хIама аьлча, духхьал цун юкъиг дIайолаеш — Iилма-конструкторски балхаш — 1983 шера денз 1986 шерага кхаччалца дIадахийтад 6,7 миллиард доллар. ХIаьта программана ассигновани елга лакхлу лай мажарг санна. Духхьал цхьан 1986 финансови шера дIадахийта лаьрхIад 5,2 миллиард доллар.

ТIема-промышленни комплекса программа кхоачашъеш Рейгана администраце СОИ программах барьер яьй герз кIезигдара хьакъехьа договоренносташ оттаярга бодача новкъа. Духхьал цо новкъарле йир Рейкьявике лакхерча боараме хиннача советско-американски вIашагIкхетаре, хIана аьлча цига белгалдаьннадар 2000 шу кхоачалуш ядерни доаца дуне вIаштIехьдаккхара наькъаш.

СОИ программа «даьша», программа хеста а еш, конгрессагара ахча дакха гIерташ юкъ-юкъе шоай толамаш сов чIоагIа могаду. Бакъдар аьлча из кхоачашъяра духьала дукха а цIенхаштара технически халонаш латт. Иштта, «Тайм» яхача журнала деча тешалах, из хало духьала эттай космически базироване лазераш, пучковой герз хьадара йолча программана. Хьалха хийттачул чоалханегIа гIулакх хиннад тIема космически станцеш елга.

ХIаьта а, США-с хIанзза а вIаштIехьъяьхай хьалхара практически — дикка примитивни яле а — СОИ хьалхарча эшелона системаш. Из эггара хьалха кинетически оалаш дола герз да (спутникаши моастагIчун ракеташи йохаяра йола ракетни болванкаш), лаьттан тIара ПРО системаш. Уж тахкари дIайоаржаяри духьа Вашингтоно хIанз кIийле кийчъю противоракетни оборона системаш кIезигъяра йола советско-американски договор ца оттаяра. Пентагоно тIатеIIа дIадех уж, системаш 90 шерий юххье е юккъе дIайоаржаянза яргйоацилга. Цхьадолча хоамех, президента Рейгана иштта уж дIайоаржаяра шийй санкци еннай.

Вашингтона бIехача планашен гIулакхашен тIехь-тIехьагIа дукхагIа протесташ яйт. Дерригача дунен тIарча миллионаш болча наха, царна юкъе малхбузен мехкашка а, США-гара дIадех шоаш боабергбола планаш дIаяха, СССР машаре предложенеш тIаэца, космоси сигалеи цIена, герзах мукъа йита, яхаш.

МЕХКАШ ДОВХАРА ГЛОБАЛЬНИ СИСТЕМА

Таханарча глобальни экономически проблемашта юкъе эггара ирагIа а дукхагIа саготдайташ а ярех я шоай малхбузен кредитораштa дIадала дезаш дегIадоагIача мехкех хьаьрча Iалаьмате доккхий декхараш хилара проблема. Цу декхараша ма дарра аьлча къел тIаоттаьй эггара къегIа долча мехкашка бахача наха, царга са долийтац, дIахо йодача хана а царга низ болара йола таро дIайоахк цар.

Дагадохийтаргда вай цхьадола бакъдараш. ДегIайоагIача паччахьалкхенех хьаьрча деррига декхараш дIадаха шу чакхдоаллаш 1 триллиони 35 миллиарди доллар хиннад, вешта аьлча алхха цхьан шера уж тIакхийттад 43 миллиард доллар. Уж лакхлац шоай гIулакхаш тоадара кхы тIа а декхараш шоаех хьерчаде дезаш уж хилар бахьан долаш, декхар лакхлу дукхагIча даькъе автоматически процентех дIателанза даргдоацар Iотiадетталуш хилар бахьан долаш. Уж декхараш мел доккхий да ха йиш я кепатеха арадаьхача укх даннешка хьежача: алхха укх тIеххьарча дикъ шера декхараш хьаьрчараша процентех дIаденнад 300 миллиард доллар совгIа.

Кхыча дешаца аьлча, хьаьй глобальни масштабех болх беш йола къеча мехкий чотагIа дIаьхийча капиталистически мехкашка дукхагIа ресурсаш кхоачаргйола механизм. Масала, ховш да, 1982 — 1985 шерашка алхха Латински Америка мехкашкара кредитораш-мехкашка совокупно дIакхаьчар 108 миллиард доллар хиннилга.

Цу хьалашка цIенхаштта догдаха йиш йий экономически прогресс хиларга, дегIайоагIача паччахьалкхенашка социальни хьал-таро дегIаярга? Яц. Цудухьа тамаш е ягIац, ООН Генеральни Ассамблея 41-ча сессе председатела Х. Р. Чоудхури (Бангладеш) ма аллара, пхелгIа шу да дегIадоагIача мехкашка бахача наха хIара сага сих йола доходаш кIезиглуш хьайоагIа. Из да къел, лазараш, хьабе болх ца хилар лакхлуш доагIилга.

Хаттар отта тарлу; цу мехкашта ховш децарий шоаех декхараш хьарчаргдолга, уж дIатакха дезаргдолга? Ховш хиннад, бакъда, хетаргахьа, цу тайпара боанг шоашта оттаергйий ховш хиннадац. Заемий новкъосталца экономикера шоай капиталовложенеш дукхагIа хилийта, товараш дукхагIа хьаде а цар экспорт лакхъе а лерхIаш хиннад цар. Хьахиннар кхытайпа да, дегIайоагIа паччахьалкхенаш экономически низ боацаш хиларах пайда а эцаш, США-си цар малхбузехьарча партнерашеи бийдала маьхаш хадданза лохдеш йола — дегIадоагIача мехкий экспорта из керттера статья я, цу цхьан хана промышленни товарий маьхаш хадданза лакхдеш а йола къебараш бовхара торговле система хьаьй. Уж мехкаш боксера тара да, вежачул тIехьагIа из хьалгIатта велча цIаькха а хIама тохаш легавеш волча. Цу Iазапа кIалхара бовлара никъ дика бовзаш ба: из бац бIаьхий барий оагIонгахьара къахетам хургхиларах латташ, из латт торгови хувцарийн финансови расчетийн нийса система хьаярах. Дунен халкъашта юкъера экономически порядок хувцара тIехьа выступленеш ю ерригача формашка социалистически дунено бIарчча хьаллувцаш долча дегIадоагIача мехкаша.

Виталий ЧУКСЕЕВ,
Юрий ЛЕВЧЕНКО,
Валентин ВАСИЛЕЦ.
(ТАСС).

ИНАРАЛАШ МАШАРАИ ГЕРЗАШ ДIАДАХАРАИ ТIЕХЬА БА

Адамий йоккхача карьера духьа шоай тIема карьера йита НАТО европейски бархI мехкара хьалха хинна бархI инарал ва уж. ТIема гIулакх деча ра машара гIулакх деча бовлаш шоай вахаре радикальни хувцабеннаб уж берригаш а. Шийй бахьан доацаш дац тахан царех «машара полководцаш» оалаш хилар. 1981 шера цар хьама йирий хьалха эскаре хиннараштa юкъера тIема духьалара низ бола болам дIаболабаь «Инаралаш машараи герз дIадаккхараи тIехьа ба» яха группа. Цар жоп делар АПН «Машара инаралашта хетачогIа» яхача дунен халкъашта юкъерча анкетана.

ХЬАННА ЕЗАШ Я «СОВЕТСКИ КХЕРАМАХ» ЙОЛА МИФ?

Франсишку да Кошта Гомеша, маршала (Португали) дуаш:

— Нагахьа санна вайна машар безаш бале, тIаккха вай цунга кийчдала деза, цунца даха а из лорабе а ха деза вайна. Из хьаллаца деза хьаькъале уйла еча берригача наха, ядерни тIом деррига адамаш хIаландеш хургболга дика кхетадераша.

Тахан Малхбузе дувц тIема кхерам Малхбоалера, эггара хьалха Советски Союза оагIонгахьара ба яхаш. Уж гуччахьара оапаш ба, эггара хьалха «советски кхерамах йола» миф хьахиннай шоаш сихдаь герз хьаделга динза даргдоацаш да алар духьа официальни моастагIа, моастагIчун куц НАТО кулгалхошта дезаш хиларах. Гой, цудухьа из дара цар хержар СССР-и Варшавски Договора кхыдола мехкаши. Бакъда дунен шоллагIча тIем тIа советски халкъа мел доккха Iазап тIаэттар довзача массане а дика кхетаду из юхахиларл Советски Союза ца дезилга.

СОИ оттаярeи хьаярей идея кхайкаеча США-с йоах шоай территори цу системана ядерни атаках 100 процент лорае могаргда. Система низ болаш яц ткъамаш долча ракеташта, самолеташа дIакхухьача ракеташта духьалъотта. Цунна могаргдац космосера йоагIача ракетех США лорае а.

СОИ оборонительни е наступательни герз дий-теш? ЦIена оборонительни е наступательни герз вIалла а дац ала доагIа. Сона хетачогIа, СОИ-х лаьттарча объекташта духьала якхка мегаргья наступательни герз хиларах тарра.

Советски Союзо юкъейоалаьй 2000 шу тIакхоачаш ядерни герз цIендаь дIадаккхареи ядерни йоацача заманга довлареи предложени. Со теш из де йиш йолаш хиларах, бакъда из иштта хилийта дерригача оагIоний политически лоIам, бизза безам хуле. ХIанз, сона хетачогIа, 2000 шу тIакхоачаш ядерни герз дIадаккхара хиланза даргдоаца хьалаш хIанз а хьадаьдац.

Вай сатем боацача хана тIехь-тIехьа кастагIа отт тIемахочун профессиональни декхар машара, кортамукъен шийй лоIамеи хилара тIехьарча къовсамца тарлуш дий яха хаттар. Аз лерхI моллагIча саго а санна, тIемахочо а къовсаме йола проблемаш низ тIабахьарца къоастаяра уйла дIаяккха йоагIаш. ТIемахочоа санна, хьанна ховргда хIанз юкъедоаладеш дола герз дунен шоллагIча тIем тIа детташ хинначул дукха а кхерамегIа долга. Цул совгIа ховш ма дий хIанз моллагIдола герзаш а шоай низага диллача дукха нах хIалакбеча герза, къаьстта аьлча ядерни долчоа гарга гIерташ долга. Цудухьа, паччахьалкхенашта хила тарлуча тIемах тIехьагIа хьахургдар, из ядерни ца хуле а, чIоагIа унзара да.

ШЕ ШИЙНА ТЕХА ВАЛАР? ХIАА, НАГАХЬА САННА ШО ТIЕМА КИЙЧЛУШ ДАЛЕ...

— йоах ФРГ-ерча инарала Герт Бастмана:

— Тахан НАТО докладаш тIеи документаш тIеи дукха дувц Советски Союз тIема кийчонна тIеххиларах. ХIаьта из бакъдац. Нагахьа санна шаккхе а оагIув бистача, тIаккха цар тIема потенциалаш цхьатарра хургья. Сона хет укхаза низий баланс нийса лоаттаеш я аьнна, цудухьа Малхбузен Европа лорае кийчъялара шийй ядерни потенциал лакхъе езаш яц НАТО. ШозлагI-дале, со тешац Советски Союз цох лата лерхIаш я яхачох. Из Малхбузерча Европах латаргьяц, кхыметтел цун духьалъотта низ боацилга хайча а. Сона хет халкъаш машаре цхьана доахалургда, кхерам боацаш доахалургда, аьнна. Машаре цхьана къахьегара новкъа довла мара дезац. ХIаьта из геттара дикагIа ма дий кастта дуне хIалакьхургдолаш да, яхаш уйла ечул.

Со тешац американски СОИ-с дикадар дергхиларах. Ядерни герз кхетарах США лорае могаргдац цунна. Цо Штаташта шозза йола кхерамзле Iалашъергьяц, Малхбоаленнеи Малхбузеннеи юкъерча ерригача стратегически сутаце кегар-м бергба. Цунга дукха средстваш дIайохийташ хилар новкъа хетийталга, мара де хIама дац.

2000 шу тIакхоачаш деррига ядерни герз дIадаккхарах йола СССР предложени геттара дика идея а. Сона ловра эггара хьалха США а йолаш, ерригача ядерни паччахьалкхенаша цу предложенегIа цIенхаштта переговораш дIайолаяр. Эскаре гIулакх деш вола хIара тIемахо шийй тIема болх, цийн практически опыт машара, кортамукъен шийй лоIамеи хилара тIехьарча къовсамца дIатоха езаш лерхI аз. ТIемахочоа санна дина хьанна хов сихдаь герз хьадар мел кхераме да, ядерни герзо машар мел бохабу.

МЕЛ ХА ИИСАЙ ВАЙНА ДАХА?

Жоп лу Великобританерча инарала Майкл Харботтла:

— Адамий историе чухь хиннача тIемашта юкъедоаладаьд тайп-тайпара дола герз, бакъда царех цхьаккха а хиннадац ядерни чунца диста йиш йолаш. ТIема кийч а луш дуне кIалхардоаккхалургда яхараш чIоагIа тувлабенна нах ба. ТIема кийч а ца луш, из хьахьовшше а, хьаболабалара кхерама духьала къовсам лоаттабе беза.

А, со тешац СССР-о ядерни герз хьалхагIа дIатохаргхиларах. Ма дарра аьлча, мел башха да из хьалхагIа хьан тохаргда: СССР-о е США-с моллагIча тайпара дале а дерригдунен катастрофа хург ма йий. Из массанена а дика хов. Цудухьа эгIадеча кхача дезац, воаш тIадахаш йола планета хIалакъе езац.

США СОИ-х бIубенна я. Бакъда со чIоагIа шекваамерикански тIема эксперташа шоай мохк ядерни герз кхетарах цо лораберга яхар нийса хиларах. СОИ тешаме йола оборонительни система я аьнна хетачо ше Iехаву.

Советски Союзо ма аллара 2000 шу тIакхоачаш дIадоаккхалургдий деррига ядерни герз? Сона хетачогIа из де гIорта деза. Бакъдар аьлча, ядерни герз-м тахан а дIадоаккхалургда, сона хетачогIа из хьадара идея дIаяккха хIанз йиш хуле тамаш я. Эггара хьалха вай хьахилийта деза сихдаь герз хьаделга соцаде йиш хургйола хьалаш. Из де декхарийла да вай ядерни ахка дахалехьа.

ХIаа, герз чIоагIа кIезигде деза. ХIаьта цо шийй аргIана тешара атмосфера, машари прогресси чIоагIъяра эша хьалаш хьахилийтара новкъостал дергда, герзашта тIахьожам лоаттабара дош къувсилга аттача доаккхаргда.

Англе эскаре доагIаш дола гIулакх деш волча тIемахочоа геттара хала да критика е, тIема тактикеи стратегии яра духьала латта, ядерни кхерама духьала къовсам лоаттабе. Салте е эпсар мехка дув бенна ва. Цо дув бнаб тIема приказаш кхоачашдергда аьнна. Нагахьа санна эскаре дIахьоча политикана моллагIа цаI раьза веце, из отставке ваха веза, тIаккха шийна ховча тIема говзалца машара тIехьа къовсам лоаттабе а.

ХАРЖА ХIАМА ДОАЦАЧА ХАНА...

— жоп лу гречески инарала Георгиос Куманакоса:

— Вахаре долла хIама хувцалуш да. Селхан де йиш йолаш хиннар тахан тIаэца йиш йоацаш хул. Иштта хул тIемашка кийчвалар а. Ядерни герзо тIом бара масштабаш хийца ца Iеш, цун шийй маIан а хийцад. Цудухьа вай хана герзах дувца йиш яц политически е къаман дешаш къоастадара средство хиларах тарра.

Со се цIаккха а тешаш хиннавац «советски тIема кхерамах йолча» мифах. Эггара хьалха эрсий оамал йовзаш воландаь. Эрсий машар безаш ба, царна бокъонца беза машар, вахар, прогресс, тIом а ца безаш. ХIаьта историе а хьахьокх Малхбузе Россех, Советски Союзах массаза а леташ хинна хилар, вешта а ца леташ.

Нагахьа санна эрсий цхьаннех лата безам болаш хиннабаларе, цар из даь дукха ха хургьяр. Дунен шоллагIа тIом хинначул тIехьагIа 40 шу совгIа ха яьннай, хIаьта СССР цхьаннех а летаяц, малхбузенна чуйккхаяц. Из хиннадац Малхбузенга ядерни герз доландаь, из хиннад эрсий тIом ца безаш а тIом бе безам боацаш а хиларах.

Космически система СОИ хьаярах доккхал деш я США. Из хьаьярг лоархIаргья вай. ТIаккха ВIашагI-кхийттача Штаташта хетаргда цу тIа йолха ерригa советски ракеташ йохаергья, аьнна, тIема хьакъехьа геттара тIеххетаргья шоаш, хIаьта из безам массаза а пайда эцара кхераме ба. Гой, цудухьа декхарийла да сихдаь массе а тайпа герзаш, къаьстта космически дараш хьаделга соцадара никъ лаха, хIаьта иштта дола герз СОИ ма дий.

Интервью йийцар Андрей ЧЕРНОЩЕК. (АПН).

ЭСТОНСКИ ССР. Пярну яхача городе чІоаггІа цІи хеза я салоІа салон. Цун дай ба — ши маІа саги цар ши сесаги, наьха хьашташ кхоачашдеча Пянуски производственни управленеца договор оттаяьй цар. Цу цІеношка ремонт яьй, шоашта хеттача тайпара уж тоадаьд. Укхаза баьхкарий таро я соки кофеи мала, музыкага ладувгІа, халха бовла.

СУРТА ТІА: сонахи мерзадарехи яь контейль дІател Эни Калъюмяэ. Укхаза ухараша дувц Пярну эгтара чам болашагІа дола кофе укх салоне да, яхаш.

Э. ТАРКПЕА сурт.
ТАСС фотохроника.

Белам а белхам а

КЪУЙ

Март бетта цхьан дийнахьа кхо саг лаьттав Грознерча Пионерски улицагІа цхьа цІа лорадеш. Вешта аьлча, чу-ара воалар мэлав хьожаш бІарглокхаш хиннаб уж. Царех шиъ лаьттав «лорадеча» цІенна духхьала, кхоалагІвар — юстара а ваьнна, ший новкъостий лорабеш.

ЦІа лорадеш лаьттача шиннена яйнай бер чуулла коляска а тетташ, цІагІара араяьнна дІайода кхалсаг. Шоайла бІасаьнаш а яь, меллашха цу цІагІа чувахав уж шиъ. Массехк минут яьлча цигара шорттига, хІама гунахьа доацаш санна, арабаьннаб. ДІачуболхача хана даьсса кулгаш эгадеш хиннаб уж, арабоагІача хана цар бе яьхкай еза ши чемодани цхьа тІормиги. Цу цІен дІагаьна боаллаше, кхаьнне а йорт техай.

— Боккъал а аэропорте дІадугадалар Іа, самолета тІехьадус тхо, — оалаш хиннад цар шоаш соца мел ваьча шоферага.

Юххера а УАЗ-468 яхача марка машина шофера Х. Албекова тІаховшабаьб уж.

— Сиха лалла машина, тІехьадус тхо, — оалаш хиннад самолета «пассажираша» юкъ-юкъе. Вайна тІехьа «цІог» да, яхаш цар шоайла деш дола къамаьлаш хьахозаш хиннад шофера.

Аэропорте дІакхаьчача милици духьала а ена «кІантий» лийцаб. Стендала — 11, Бальзака — 7, Шоу — 6, М. Твена — 8, Грина — 6 том книжкаш, кхы дукха а маьхера хІамаш хиннай цаІараш йохае лелаяьча инструментаца цхьана гучаяьннараш.

Хьана-б, малаш-б аьнна дІатехкача гучабаьннаб дунен литература классикий произведенеш «дукхадезараш». Уж хиннаб цхьаннахьа а балха боаца, бахача наьха хІамаш лечкъаярах хьалха суд яь хинна Ужахов Даудхан, цун яр санна биографи йола Демельханов Ризван, царел хьаькъала кІеззига тІехвола Дарсигов Мувса. ХІана аьлча, цхьан хана Назранерча юкъерча школе хьехархо хиннав из.

Духхьал цхьан бетта бархІнахьа чулийлха 20 эзар сомал совгІа мах бола паьха хІамаш йинхьай цар. Къоал дича а доалаш дац, лочкъадаьр нокъзара дакхха деза. Цу гІулакха а гІончаш корабаьб. Царех цаІ — Ачхой-Мартановски района «Турист» яхача кафе болхло Молочиева Сапият. Из йолча кхаьчаб къуй. Царга хиннай 8542 сом мах бола хІамаш: магнитофон, тІоарска плащ, куртка, ночамаш, туфлеш, дошо хІамаш, кхыяраш.

— 2400 сом лургда, цхьа сом кхы дуккагІа лургдац— аьннад Молочиевас.

Фу дергда... Лочкъадаь товар гуччахьа доккха йиш яц, аьнна из ахча а ийца дІабахаб вай бувцаш бола баьреш.

— Ай сона-м хацар уж лочкъаяь хІамаш йий, — яхаш Іойийлхай С. Молочиева, шийгара лоткъам эцача хана. ХІаьта чухьежача гучадаьннад цунга дІакхаьчача 51 хІамах массехк мара цІагІа йиса ца хиннилга. Вожаш ехкай.

Грознерча «Алмаз» яхача ювелирни тикана духхьала я шурий продукташ йохка тика. Цига болх беш йолча Баснакаева Элизана чІоагІа дагайоахкаш хиннай дошо хІамаш. Бакъдар аьлча, цо-м 150 сом мара деннадац Дарсиговнен Демельхановнен дошо гІалкхехи зІанарахи.

Дошоца кхаьлай Назране яха Цароева Лемка а. Сахьат, браслет, шнаш гІалкхаш. Фу деннад мотт шоана цо царех? Цхьа эзар сом.

Къуй лийцаб, чубахка дукха а ханаш техай царна. Цхьабакъда, дагадох цхьа хІама: царгара лочкъаяь хІамаш ийяьраш хІана бисаб бехктокхаме ца озаш.

А. ЗАМИДОВ.

«ЭХЬ» ДОЛА САГ

ДагадоагІий шоана цхьан иллейара ер дешаш: «Хьо мича вода, Одиссей, бераши сесаги Іокхесса?» Цу тайпара хаттар дала мегаргда Малгобекски района Инаркъе вахача С. Озиевга. Дукха ха яьккхай цо ше вахаваьнна моттиг мичахьа я ца хайташ, дунен цоралеи дІоахалеи йорт етташ. Из лаха-м Еррисгоюзни розыск а кхайкаяь хиннай.

ТІаккха хІана лийцнав из хьамсарча юрта юхава ца кхеташ? Цох лаьца дувцаргда шуга Российски Советски Федеративни Социалистически Республика цІерагІа Малгобекски халкъа суде укх шера, кхоалагІча феврале кхайкадаьча приговоро. Цига кІайча каьхата тІа сийнача шаькъаца Іояздаьд С. Озиев мехках ваьнна лелара бахьан. Массехк цу хьалха ше йитача сесага долча бераштa Ахьмада, Лидайна, Фатимайна доагІа алименташ дІа ца такха гІерташ тийсаб цо из го. ЙІаьххача хана декхар алсамдоалаш хьаденад, хІанз 1935 сомага дІакхаьчад из.

— БІарччача шера тела деза алименташ кхаь-бнъ бетта мара лацар тхона са хиннача маро, — аьлар суде А. Озиевас. — Из пахаддаш договорах балхаш де ухаш лел, цига цо мел алапи ийдаьд сона хац. Цхьабакъда, сайна доагІар хьаделча дика-м хетар сона, бераштa тІадувха барзгІа мукъагІа эцарг ма дарий аз.

Гаьннара хьатехкар халкъа судо С. Озиева вахара никъ. Алименташ дІа ца тохкаш, уж биззача боараме дІапала ца туташ, тІехьа доахаш хьавоагІа из 1984 шера дехз.

— Договорни балхаш деш волча хана, се алименташ текхаш ва ала эхь хетар сона, — аьлар С. Озиева суде. — Цудухьа хьаІайнад декхар. дІалургда аз сайгара доагІар.

ЛадувгІалахь, новкъост, алименташ текхаш ва со алар-м сел доккха эхь дац, эхь да да-нана дийна долла ше бераш шийлен мецеи дитар.

З. ТОМОВ.

Атеистически кхетам луш

КЕРТТЕРЧА ДЕКХАРЕХ ЦАІ

Грознерча дукхача культучрежденешка болх беш я «Атеист», «Къона атеист», «Дина духьала да хьаькъал» яха клубаш.

В. И. Ленина цІерагІча культура Двореца библиотекас чакхйоах «Коммунистически кхоанен саг тахан кхеву» яхача темах йолча беседай цикл. Из чакхъяккхалехьа цига кийчъю «Дя ше ма барра», «Дийшача бакъахьа да оаш» яха книжкай выставкаш. ХІара бетта шоллагІча шоатта дийнахьа цу Двореце болх беш я «Боадонна духьала» яха кинолектори. Н. К. Крупскай цІерагІча культура Двореце болх беш йолча «Атеист» яхача халкъа университете «Знание» яхача общества лектораша №№ 91, 108 йолча юкъерча школайи № 7 йолча СПТУ-и дешархошта еш «Тамашийна сигалара хІамаш», «Ислами кхалсаги», «Нохчийн гІалгІайи къаьнарча дин формаш» яхен кхыйолен лекцеш.

ХІара лекци чакх массаза йоал атеистически чулоацам бола фильм гойт.

Культпросветучрежденешка традиционни гІулакх хинна дІаэттад саг йоалаяряхар, бер дар, мар-сесаг долаш цхьана багІаш 50, 25 шу дизар торжественни хьале дездар. Кердача обрядаша чІоагІду наха юкъера социалистически хьисапе вахара, лелара гІулакхаш. Уж духьала да урдув даккхара, ха йоацаш бола мехкарий ханал хьалха маьре ахийтара, кхыдолча во мел долчунна.

Саг яхар-яр торжественни хьале чакхдоаккхаш хилча, цо юхадетт динца дувзаденна гІулакхаш, хьакхолл социалистически вахара хьисапаш.

Традиционни гІулакх а хинна дІаэттад Грозне «Дагалоацама денош», улицай, поселкай цІейш чакхдоахилга. Цуморча цІейшка довз города, республика истори, нахага доккхал дайт шоай улицах, поселках. Цига къахьегамхой вІашагІкхетараш хул производстве хьалхалаттараща, тІема а парте а ветеранаща, Іилма а, культура а, искусства а деятелашца. Цига партийни а советски а органий кулгалхоша къамаьлаш ду. культболхлоша концерташ увттаду, кинофильмаш гойт. Массане сакъердаш а пайда болаш а чакхъювл уж тайпа мероприятеш.

Городе мел йолча библиотекаша а хьинаре къахьег наха, къаьстта кагирхошта атеистически кхетам луш. Масала, №№ 2, 16, 24 йолча а кхыча а библиотекаша кийчъю «Дин духьала да хьаькъал», «Кхалсаг. Ди. КъорІа», «Іилма. Саг. Ди», «Ислами вай ханара идеологически къовсами», «Кагирхошта динах лаьца дола бакъдар» яха а кхыйола а книжкай выставкаш, стендащ беседаш, обзораш.

№ 15 йолча школе - интернате деша дагІача бераштa атеистически кхетам балара доккха дакъа лоац № 9 йолча библиотека заведующе Л. Шевченкос вІашагІъеллача «Атеист» яхача клубо. Цига 9-чей—10-чей классашкарча дешархошта лаьрхІа цо кийчйир «Дин цІейшн обрядаш», «Интернационализма чуэтта латт дин» яха а кхыйола а тематически сайренаш. Бергагча школьникашна дакъа лоацаш а, царна боккха пайда луш а чакхъяьлар укхаза «Маца хьахнина а маца хада дезаш а да дуне» яха диспут. КхувшбоагІараштa атеистически кхетам луча хьинаре дакъа лоац философски Іилмай кандидата С. Баранеца, краеведене музея болхлоша Х. Акиевас, Л. Кулика, кхычар.

Культболхлоша хьинаре къахьег динах тешараштa юкъе индивидуальни болх беш. Уж тайпа нах мичахьа бах а хьожаш, царех абонементни группаш вІашагІ а ехкаш лелабу цар из болх. Динах тешаращца беш бола болх чІоагІа сатеми йоккха эрудиции йолча наха мара бе йиш йоацаш хала хІама да. Цунах хьабоала пайда цІаьхха гучабала йиш йолаш хІама дац. Из кхетаде ха эш.

Атеистически литература довзийтара, цунах пайда эцара дикка гІо ду атеистически книжкай чулоацамах лаьца чакхйоахача дешарий конференцеша, диспуташа. Цу конференцешка, диспуташка, хаттарий а жопий а сайренашка дакъа лувцаш а цига къамаьлаш деш а кагирхой Іомалу шоашта хетар майрра дІадувца, дино а Іилмо, а яхачох бакъдар доацар къоастаде а.

Массанахьа а цхьатарра дика из болх латт аьлча, нийса хургдацар. Дукхача культура цІеношка, библиотекашка чоалхане кхоачамбоацараш да. Цига хилац атеизма денош, кІираш, атеизмана пропаганда еча наха лаьрхІа вІашагІъехкa уголокаш, стендаш, книжкай выставкаш. Из болх эсала лелабу «Оргтехника» объединене культура ЦІено, КИМа цІерагІчеи маькхакомбинатеи клубаша, №№ 7, 10, 13, 4 йолча библиотекаша.

Эсала бу цар нах бахача моттиге дІаухаш цига Іилмаатеистически знанешта пропаганда яра болх а. Дукхача культпросветучрежденешка во я гойтара агитаци.

Л. ЦАПЕНКО,
Грознерча культура горотдела йоккхагІйола инспектор.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Вайнаьха халкъа кхолламцара

ХЬЕХАР ДИР

Цхьан хана-замалахьа хиннад яхаш дувц из. ЗІамигача Яндаре вахача цхьан сагага маьре яха хиннай хьинар а денал а доацаш эсала волча зІамсага йиша. ХІаьта цхьан дийнахьа Яндарена кІеззига лакхагІа уллача хьунагІара дахча да ваха хиннав из.

Деса ворда а яхьаш из цІавоагІача хана, низткъа мара кога айра а къайла ца доаккхаш, ІодоагІача ЗІамига Яндар яхача хин тоатолгах дехьа вала везаш моттиг нийсъеннай цунна. Вакъда, цун дегІах а синах а яьллача доакъазлах, цІаьхха цу ворда чарх каг а енна, цун ност цунна кІал а йодаш, ворда хьарцай.

Даггара ший низ мелб дІа-хьа тохавелча, новкъостал дар дехаш даггара оарцагІа нах бийхача, дала оарц доацаш висав из. ХІаьта дІахо ший новкъа Іодаха йиш а йоацаш дисарах, тоатолгах кастта Іам хиннаб. Цо са дикъа веннав из.

— Эъ, ванагІа, хІанз мишта кхелхав аьнна хьалхаелхаргья со цун балийна? — аьнна халча хьале этта хьайза хиннай йоах из дІахеза цун йиша.

— Из санна дола хІама-м аз даьра хьехаргдар хьона, сесаг, — аьннад маро. — Кога айра къайладаккхал доацача зІамигача Яндарах бІа сийна Тийрк ма хилардий хьона! Баьина никх санна, денна а бус а лелача адамех дала оарц мича хилар хьона, аьнна дІаелхаргья-кх!

ДІаяздаьр
А. МАЛЬСАГОВ.

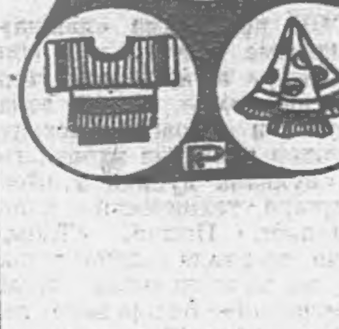

ХЬАМСАРА ЭЦАРХОЙ!

«Промтовары» яхача розничи торгови объединене тика болхлоша шуга хьокхаргда 45 процент маьхаш лохдаь дола швейни, трикотажни, галантерейни товараш.

Тикай адресаш:

№ 79 йола «Юбилейный» — Тухачевски ул., 1.

№ 20 йола «Товары для женщин» ул. Мира, 68.

№ 80 йола «Богатырь» Ленина пр., 74/100.

№ 69 йола «Молодежный» — Кирова цІерагІа пр., 1.

№ 1 йола «Подарки» — Победа пр., 1.

«Промтовары» объединени.

ТЕЛЕПРОГРАММА

24 МАРТ
I ПРОГРАММА

7.00 — Іуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 2, 3-гІа сереш.
10.20 — «Кердадараш».
16.00, 19.35 — «Кердадараш».
16.15 — «Ди таханара, ди кхоанара». Телевизионни документальни фильма премьера.
16.45 — «Автограф». ЙоккхагІа йолча классерча дешархошта литературни викторина.
18.00 — «Са хьамсара Даьхе». Фотоконкурс.
18.10 — Фильм — берашта. «Забавные приключения Элис». 3, 4-гІа сереш.
18.40, 22.45 — «Тахан дунен тІа».
18.50 — Юртбоахама знаней университет. «Хьайбаш лелаеча интенсивни технологи».
19.40 — «СССР Госфильмофонда собранешкара». «Федор Никитини Фридрих Эрмлери».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 3-гІа сери.
23.00 — Эстрадни концерт. Йистедаьлча (00.00) — шахматни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранара гимнастика.
8.15 — «Остановите онкоген». Іилма-довзийтара фильма премьера.
8.35 — «Будильник».
9.05 — Мультипликационни фильмаш! «Чудеса среди бела дня...», «Браво, Михаэла».
9.35 — «Эрсий къамаьл».
10.05 — СПТУ дешархошта. Эстетически кхетам балар. Скульптура.
10.35 — Фильм-берашта. «Дошо маьчеш». 1-гІа сери.
11.40 — Французски мотт. Іомабу 1-гІа шу.
12.10 — «Шоай лоІамхой». Художественни фильм.
13.40 — Къулбаседа - ХІирийчен студе телевидене программа.
14.40 — «...Ялхайтта шу даьнен боккхагІеи».
15.25 — «Кердадараш».
15.40 — «Приезжая». Художественни фильм.
17.20 — «Дунен халкъашта юкъера хьал» (гІалгІай меттала).
17.35 — «Са кхел». Документальни фильм.
17.55 — «Республика кхаьшка» (гІалгІай меттала).
18.10 — «Пропагандисташта новкъостала».
18.25 — «Нохч-ГІалгІайчен ди».
18.45 — «Шорттига. Йоазув да деш». «Чиора», «Алнони» яхача берий вокальни ансамблай концерт. Тбилиси.
19.00 — Баскетбол. СССР чемпионат. МаІанах. 1-ча моттигах йола матч ЦСКА — «Жальгирис». Перерыв йолча хана (19.45) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Малав бехке?». Мультипликационни фильм.
20.40 — «Хьай могаш хила безам бале». 1-гІа передача. «Фуй из стресс».
21.00 — «Ха».
21.40 — И. Гайдна Лондонски симфонешта юкъера. № 9 йола симфони.
22.10 — «Кердадараш».
22.20 — Фехтовани. СССР чемпионат. «Дружба» яхача универсальни спортивни залера передача.

25 МАРТ
I ПРОГРАММА

7.00 — Іуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.00 — Шахматни выпуск.
8.10 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 3, 4-гІа сереш.
10.35 — «Кердадараш».
16.00, 17.15, 19.50 — «Кердадараш».
16.15 — «Дадабайи Будильники». Мультипликационни фильма премьера.
17.30 — «Эллада лаьтта». Кинообозрени.
18.15 — Фильм-берашта. «Забавные приключения Элис». 5, 6-гІа сереш.
18.50, 22.55 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Достучаться до сердца людей». Документальни фильм.
20.00 — «Наьхабараш». Телевизионни очерк.
20.45 — Илли оал «Васнночкас». Москвара «Салют» яхача культура ЦІен эрсий илле ансамбль.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 4-гІа сери.
23.10 — «Дунен кагирхойи».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранара гимнастика.
8.15 — Іилма-довзийтара фильм.
8.35 — «Радость Европы». Берий самодеятельни коллективий фестиваль.
9.50 — «Шахматни школа».
10.20 — СПТУ дешархошта. Дезала вахара этикеи психологи.
10.50 — Фильм-берашта. «Дошо маьчеш». 2-гІа сери.
11.55 — Немций мотт. Іомабу 2-гІа шу. 17-гІа передача.
12.25 — Юлиус Фучиках дола дувцар.
13.15 — «Скальпель и фрески хирурга Юдина». Іилма-довзийтара фильм.
13.35 — «ДІалокх Медведева» (чІондарг).
13.55 — «Кердадараш».
15.15 — «Кхойтта — ираз дола таьрахь». Телефильм.
15.35 — Сийлахьча Октябра 70 шу дизарга. Вай ленински доттагІалца чІоагІа да. Дагестански телевидене программа.
17.00 — «Бригадир Кириченко». Киноочерк.
17.10 — Дезала юкъера концерт.
17.00 — «Шоана, бераш». «СелаІад» яха журнал (гІалгІай меттала).
17.55 — «Нохч-ГІалгІайчен ди».
18.15 — Дунен музыкальни культура ганзера. Г. Берлиоз. «Фантастически симфони».
19.10 — Ахкан ханага довзар.
19.20 — «Іа — бирса тІахьожамхо». Рейд.
19.30 — «Са Даьхен салте».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Привет Мартышке». Мультипликационни фильм.
20.15 — «Музыкальни киоск».
20.45 — «Хьай могаш хила безам бале». 2-гІа передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — И. Гайдна Лондонски симфонешта юкъера, № 98 йола симфони.
22.10 — Фехтовани. СССР чемпионат.
22.40 — «Кердадараш».

26 МАРТ
I ПРОГРАММА

7.00 — Іуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 4, 5-гІа сереш.
10.25 — «Кердадараш».
16.00, 17.30, 19.20 — «Кердадараш».
16.15 — Спортивни личности. «Хиннав из Шагин».
16.45 — «...Ялхайтта шу даьнен боккхагІеи».
17.35 — ВЛКСМ XX съезда накъадолхаш. «ХІама леха оамал».
18.05 — Фильм-берашта. «Забавные приключения Элиса». 7, 8-гІа сереш.
18.40, 22.45 — «Тахан дунен тІа».
18.50 — «Іилмеи вахари».
19.25 — С. Рахманинов. Шин фортепианона лаьрхІа сюита.
19.50 — «Камера дунен чу хьежа».
21.00 — «Тахан дунен тІа».
21.40 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 5-гІа сери.
23.00 — «Эхом нашей юности была...». РСФСР заслуженни артисткана М. Кристалинскайна хетаь передача. Йистедаьлча (00.10) шахматни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранара гимнастика.
8.15 — «Чабанские перевалы». Телевизионни документальни фильма премьера.
8.35 — «Тверь» яхача ансамбла концерт.
9.05 — «Вай беш».
9.35 — «Весенние потешки». Фильм-концерт.
10.20 — СПТУ дешархошта. Истори.
10.50 — «Каштанка». Мультипликационни фильм.
11.20 — Испански мотт. Іомабу 2-гІа шу.
11.50 — «Два долгих гудка в тумане». Художественни фильм.
13.05 — «Тхоца хьаде, оаха санна хьаде, тхол дикагІа хьаде».
14.05 — ДІалокх Ирина Осиповас (фортепиано).
14.30 — «Кердадараш».
15.40 — «АргІера Іамаш». Телефильм.
16.00 — Хьайбаш леладар — къахьегама фронт.
16.30 — «Театр тахани кхоачен» (нохчий меттала).
17.00 — «Хозадолчунцара доггуйла». Телеочерк (нохчий меттала).
17.10 — Вахарца гІа боахаш. Б. Саидов (нохчий меттала).
17.25 — Теркалде: брак ераш.
17.40 — Фильм-реклама.
17.40 — «Нохч-ГІалгІайчен ди».
18.00 — Кхалнаьха республикански хьалхарча учредительни конференце доакъашхошта лаьрхІа концерт.
18.30 — «Массанена а хІарана а». Телевизионни перекличка: Москва — Вильнюс — Одесса.
19.30 — ДоттагІле. Телевизионни журнал.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Гав» цІи йола циска кІориг». Мультипликационни фильм.
20.15 — Ритмически гимнастика.
20.45 — Хьай могаш хила безам бале. 3-гІа передача. Релаксационни гимнастика урок.
21.00 — «Ха».
21.40 — «По дорогам «Слова о полку Игореве». Телевизионни документальни фильма премьера.
22.10 — «Кердадараш».
22.20 — Гандбол. СССР чемпионат. МаІанах. СКА (Минск) — МАИ. Тбилисера передача.

27 МАРТ
I ПРОГРАММА

7.00 — Іуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.00 — Шахматни выпуск.
8.10 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 5, 6-гІа сереш.
10.30 — «Кердадараш».
16.00, 17.30, 19.30 — «Кердадараш».
16.15 — Сакъердаме старташ.
17.00 — «Агропрома гІулакхаши йоакхоши». Документальни фильмаш: «Дела и сподвижники», «Договор дороже денег».
17.35 — Фильм-берашта. «Забавные приключения Элиса». 9, 10-гІа сереш.
18.05 — Малараш меларах доалача зенах Іилма-довзийтара фильмаш: «Алкогольный обман», «Анонимное лечение».
18.20 — «Камаль Джумблат». Документальни фильма премьера.
18.50, 22.55 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Саги закони». Паччахьалкхен предприяте (объединене). Закона проект ювцаш.
19.40 — Сцена кизга. Театральни обозрени.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 6-гІа сери.
23.10, 00.15 — Паччахьалкхен Центральни концертни зале С. Захарова концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранара гимнастика.
8.15 — «Льаттанга юхакхачар». Документальни фильма премьера.
8.35 — Наьна школа.
9.05 — Г. Гоцци. «Ворон». Московски сатиран театра спектакль.
11.05 — Английски мотт. Іомабу 1-гІа шу, 32-гІа передача.
11.35 — Фильм-берашта. «Ганз йола гІайре».
13.05 — «Юртара сахьат».
14.05 — Пермски хореографически училища дешархой концерт.
15.15 — «Кердадараш».

СИЙЛАХЬЧА ОКТЯБРА ЮБИЛЕЙГА
ГРОЗНЕНСКИ РАЙОНА ДИ.

17.00 — «Нохч-ГІалгІайчен ди».
17.30 — «Декхарашта тешаме хилар». Киноочерк.
17.45 — «Бурув тохар — керттера моттиг». Лакхача дикала тІехьа (нохчий меттала).
18.15 — Сихдара наькъагІа. Продуктивноста совленаш (нохчий меттала).
18.45 — «Патриот» (нохчий меттала).
19.15 — Эргалоний наькъагІа, Грозненски КПСС РК хьалхарча секретарацара Х. М. Витушевцара къамаьл.
19.30 — Грозненски района къахьегамхошта лаьрхІа концерт.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Спортивни гимнастика. «Московские новости» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера яхьаш.
20.45 — Хьай могаш хила безам бале. 4-гІа передача. «Садахара гимнастика урок».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Слово Андроникова». «Тагильская находка». Іилма - довзийтара фильм.
22.50 — «Кердадараш».
23.00 — Спортивни гимнастика. «Московские новости» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера яхьаш.

28 МАРТ
I ПРОГРАММА

7.00 — Іуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Семнадцать мгновений весны». Художественни фильм. 6-гІа сери.
9.20 — «АБВГДейка».
9.50 — «Капризная принцесса». Мультипликационни фильм.
10.10 — «Души моей царицы». Фильм-концерта премьера.
11.00 — ГІулакхах дола къамаьл. «ЗІамига экран — доккхий балхаш. Телевизионни заводий перекличка.
12.30 — «Цкъа хержа никъ». ДІалокх Г. Каменныйс.
12.50 — Ахкан ханага довлар.
13.00 — ДоттагІле. Телевизионни журнал.
13.30 — «Хьайбай дунен тІа».
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Массанена а хІарана а».
15.20 — «Идея эш».
16.20 — «Сага деррига а дуьлу». Телевизионни документальни фильма премьера. Шеклелхаш йола дефект дІаякхарах.
17.20 — Сийлахьча Октябра юбилейга. «Историн довргдоаца мугІараш». «Челюскинцаш». Художественни фильм. 1, 2-гІа сереш.
19.45 — «Две точки зрения». ТелетІий Москва — Нью-Йорк. Советскии американскии журналистий къамаьл.
20.45 — «Халкъа ашараш».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Шоаттден сайрийна». «Илли даккха вай, новкъостий».
23.25 — «Ленинград — музей под открытым небом». Іилма-довзийтара фильм.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранара гимнастика.
8.20 — А. Глазунов. Лирически поэма.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Іуйранара почта».
9.30 — Дунен художественни культура. И. С. Бах. Вахарен кхолламен оагІонаш. 2-гІа передача.
10.25 — «Соленый пес». Субтитраща художественни фильм.
11.35 — «Возвращение в Хатынь». М. Горьке цІерагІча Белорусски Паччахьалкхен эрсий драматически театра фильм-спектакль. Субтитраща. Автораш — А. Адамович, Б. Лупенко.
13.10 — «УнахцІено». Киевера передача.
13.40 — «Даьхен хьамсара цІераш». «Горький. Шераши деноши». Документальни фильма премьера.
14.10 — «ШийттлагІа бийса». Художественни фильм.
15.35 — Кхерамзлен болама тІехьа.
15.40 — «Олег, Николайи прогресси». Юртарча къонача специалистех телевизионни очерк.
16.00 — Москва. Консерваторе Йоккха зал.
18.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Зенит» — ЦСКА. 2-гІа тайм. Ленинградера трансляци.
18.50 — «Нохч-ГІалгІайчен кІира».
19.00 — «Искусствай дунен тІа» (гІалгІай меттала).
19.30 — Концерт.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Циска кІорига цІа мишта хьалдаьдар». Мультипликационни фильм.
20.15 — Спортивни гимнастика. «Московские новости» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера яхьаш.
21.00 — «Ха».
21.40 — Доазол дехьарча фильма экран. «Третья сторона монеты» (НРБ).
22.55 — «Кердадараш».

29 МАРТ
I ПРОГРАММА

7.00 — Іуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «И в каждой нотке отразится небо...». г. Фрунзера передача.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гІулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «Іуйранара почта».
11.30 — Дего къоабалдер. Телевизионни журнал.
12.00 — Халкъа творчества шоллагІа Еррисгоюзни фестиваль.
12.30 — Музыкальни киоск.
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцІено».
14.45 — «Новкъост илли». Еррисгоюзни телевизионни конкурс.
15.35 — «Бегашта а бокъонца а». Сатирически передача.
16.20 — Е фантастически дуне. «Роботашца беган бац». Телевизионни художественни фильма премьера.
17.40 — «БІаьстан иллеш». Мультипликационни фильм.
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «Шоана, ветеранаш».
19.30 — Кинопанорама. ДІахьор — кинорежиссер Р. Быков.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Семнадцать мгновений весны» Художественни фильм. 7-гІа сери.
22.50 — «Футбольни обозрени».
23.35 — «Кердадараш». Йистедаьлча (23.40) — шахматни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дІаотта!».
8.20 — «Третья сторона монеты». Художественни фильм (НРБ).
9.35 — Дунен музыкальни культура ганзера. И. Стравинский.
10.10 — «Эрсий къамаьл».
10.40 — Латвийски телевидене программа.
12.00 — «Дунен кагирхойи».
13.00 — Сага институт. МаІанахи кхалнахи.
14.00 — «Коапп». БархІ сери йолча мультипликационни фильма премьера. 1-гІа сери.
14.30 — Спортивни программа. «Московские новости» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера яхьаш.
15.15 — Шо хьех телевизионни театра. «Океана чура гІайренаш». Анатолий Эфроса спектаклаш.
18.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Спартак» — «Арарат».
19.45 — «Хьай могаш хила безам бале». 5-гІа передача. «Шун гІа».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Спортивни программа. «Московские новости» яхача газета призах дунен халкъашта юкъера яхьаш.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Тео Адама хьех».

РАДИО

24 МАРТ
6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа. Хаоттам.
8.36 — 9.00 — Нохч-ГІалгІай ашарий концерт.
9.15 — «Дийнъенна скважинаш». А. Хажмурадова очерк (нохчий меттала).
9.30 — 10.00 — «Къона [illegible]» (гІалгІай меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — «Ца малар — вахара норма» (гІалгІай меттала).
16.16 — 17.00 — «[illegible]». Концерт.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — «Юртара [illegible]».
УКВ
19.00 — Сульян Цугаева [illegible] иллеш.
19.45 — С. Димаев. Соната.
25 МАРТ
6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа. Хаоттам.
8.36 — 9.00 — «Путь к коммунизму» яха совхоза [illegible] программа.
[illegible]
11.30 — 12.00 — «Хьамсара [illegible]». Концерт.
[illegible]
13.35 — 13.45 — «Дан темаех».
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Дунен халкъашта юкъера хьал (нохчий меттала).
16.15 — Беседа.
16.30 — 17.00 — Халкъа ашараш.
[illegible]
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — [illegible] (нохчий меттала).
УКВ
19.00 — Хьамсарча мехкан иллеш.
19.25 — Нохч-ГІалгІай композиторий творчестве [illegible].
26 МАРТ
6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа. Хаоттам.
8.35 — 9.00 — «Поэзе минут» (нохчий меттала).
11.15 — Ленински миллиончий университет. [illegible] (нохчий меттала).
11.45 — 12.00 — «Социальни [illegible]».
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Патриот».
17.31 — «Шоана, [illegible]».
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — «Юртара вахар» (гІалгІай меттала).
УКВ
19.00 — «Атеист». Радиожурнал (гІалгІай меттала).
[illegible]
18.55 — 19.00 — Реклама.
УКВ
19.00 — Илли оал Валид Дагаева.
19.35 — Моттигера композиторашн поэташи, цар иллеши». Ашарий программа.
27 МАРТ
6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа. Хаоттам.
8.30 — «Интернационализме вай вахара закон» (нохчий меттала).
8.50 — 9.00 — Ашараш.
11.15 — 12.00 — Октябра 70 шу [illegible] концерт.
[illegible]
15.15 — 15.30 — [illegible]. Беседа (гІалгІай меттала).
17.15 — Передачай программа.
17.16 — «Эргалонаш: гІулакхаш, проблемаш». Малгобекски районера передача.
17.31 — 18.00 — «[illegible]» (гІалгІай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — [illegible] «Сатирически микрофон».
УКВ
19.00 — [illegible]. Концерт.
[illegible]
28 МАРТ
6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа. Хаоттам.
8.36 — 9.00 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — Радиоладугаргахой хаттарашта жоп ду — Октябрьски районни халкъа суда судахочо Ю. Ф. Гавриловас.
10.35 — 10.40 — Реклама.
11.00 — «Хьона, Даьхе, салтечун дог».
11.30 — 12.00 — «Эргалоний наькъагІа». Ленински КПСС РК гергача истола тІара къамаьл.
12.40 — 13.00 — «СалаІара минутташ» (гІалгІай меттала).
13.00 — 13.15 — [illegible].
13.15 — «Ассиновски» совхоза художественни самодеятельноста концерт.
16.00 — «Бригадин подряд болхан тІа». [illegible]
16.15 — 17.00 — «Кавказа лирикаш». Радиоконцерт.
18.00 — 19.00 — «Ашарий почта».
УКВ
19.00 — «Сакъердамеча таллийн тІе». Музыкально-литературни композици.
19.20 — Нохч-ГІалгІай ашарий концерт.
29 МАРТ
7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.25 — 9.00 — «Шоана [illegible]».
12.00 — 13.00 — Кхиранден программа.
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона тІехь [illegible]». Концерт.
18.00 — «Иллеца доттагІал долчарна». Концерт.
УКВ
19.00 — Халхара дех. Концерт.

ТХА АДРЕС: 364907 г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктохама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; писмаш — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-06, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен ереи, шоаттен деношка

СФ00110. «Грозненски рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1190.